Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...й 1921 оной ...н 21-һээ гарана | № 115 (16338 | 1983 оной майн 17, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

УРАН СОЁЛОЙМНАЙ ҮГЖЭЛТЭ

...дай АССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагдажа, оро... ниислэл хото Москвада мүнөөдэр манай респуб... литературын болон искусствын үдэрнүүд эхилбэ. ...лэй саана, 1973 ондо, республикынгаа тогтоог... 50 жэлэй ойн баярай үеэр, манай оюун бэлигтэн ... Свердловск хотонуудай олонитын урда зохёохы ...га тоосоо амжалтатайгаар хэһэн юм. Энэшье ...һэн шэнэ уулзалгадаа манай соёлой ажал ...д ниислэл хотын олонитын түлөөлэгшэдые ...ёолой, театрай, хүгжэмэй, уран бүтээлэй, мүн ...графиин талаар һүүлэй арбан жэлдэ туйлаһан ...дүүдтаяа танилсуулхань гээшэ.

...ликынгаа ажалшадые совет патриотизмын, со... интернационализмын үзэл бодолтойгоор хүмүү... хэрэгтэ уран бэлигтэнэй ажал ябуулга тон ехэ ... байна. Тиимэһээ зохёохы ажалтаниие бэлдэ... ...жүүлхэ, мүн тэдэнэй бүтээлнүүдэй гүйсэдхэлгын ...эн удха шанарай хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ...ын партийна организациин саг үргэлжэ анха... ...дуулжа байдагынь ойлгосотой.

...оронойнмнай удхаараа социалис, мүн интернацио... ...хэл хэлбэреэрээ национальна һулдэтэй лите... болон искусство һүүлэй жэлнүүдтэ бэлигтэй шэнэ бүтээлнүүдээр баяжаа, хүгжэлтэ, ургалтын за... ...шаа. Манай зохёохы ажалтан коммунис байгуу... ...атануудта республикынгаа ажабайдалда үзэгдэ... ...хубилалтануудые хараадаа абан, арад зоноо шэ... ...тануудта зоригжуулна. Тиигэжэ КПСС-эй XXVI ...шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа ...р шармайн оролдожо байһан хүдөө нютагуудай ...тай, хото, һууринуудай хүдэлмэришэдтэй, дээдэ ...скай дунда һургуулинуудай һурагшадтай, мүн барилгашадтай манай литературын, искусствын ...эдэй һонирхолтой уулзалганууд заншалта бо...

...ликымнай уран зохёолшод һүүлэй жэлнүүдтэ ли... ...н бүхы жанрнуудаар эдэбхитэйгээр ажаллажа га... ...нэй хэдэ хэдэн зохёолнууд совет олон үндэһэ ...литературын алтан жасада оронхой. Буряадай ...эт Н. Дамдиновта «Апрель», «Дүрбэн тэнгэри» ...нүүдайнь түлөө РСФСР-эй Гүрэнэй шан барюу... ...н. Тиихэдэ хэдэн уран зохёолшод республикын... ...атурна шанда, табан зохёолшод Буряадай ком... ...шанда хүртөө һэн. 1978 оной зун Улаан-Үдэдэ ...һэн РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной ...н нүүдэл секретариадай заседани республикын ...жабайдалда дурасхаалта ушар болоо һэн.

...арбан жэл соо манай уран зохёолшодой 80 га... Москвагай хэблэлнүүдээр гаргагдаа. Мүн союзна ...нуудай түб хотонуудта, харин гүрэнүүдтэ зо... ...най номууд хэблэгдэһэн байна.

...өө репертуарта буряад, совет композиторнуудай, ...ой бэ дэлхэйн классикын 150 гаран зүжэгүүд... ...нэй орденто оперо болон балетэй академическэ коллектив һүүлэй жэлнүүдтэ арбаад шэнэ зүжэ... ...табиһан байна. Тус коллективэй олохон артист... ...ет театральна искусствые харин оронуудаар ...гаар түлөөлжэ ерэдэг. Тиигэжэ манай артист... ...ииг шадабарида бахархаһан альга ташалганууд ...н болон Токиогой, Софиин болон Берлинэй, ...болон Стокгольмын, Тегеранай болон Улаан-Баа... ...Делиин болон Прагын, мүн Зүүн-Урдахи Азиин ...Африка түбиин олон оронуудай залнуудаар ...гээшэ.

...шэнэ бэлигтэнэй шадабари мэргэжэлээ дээшэ... ...эрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулагдана. М. ...нэрэмжэтэ дуушадай Бүхэсоюзна конкурсын лау... Бальжинимаев, мүн лэ энэ конкурсын дипломдо ...мүнөө үедэ Италиин Милан хотын «Ла Скала» театрта һураһан Г. Шойдагбаева болон ...дуушуул ойрын сагта уран бэлигээ улам хур... театрайнгаа амжалтануудые арьбадхалсаха ёһо...

...дуунууд болон инструментальна хүгжэмһөө ...алет, оратори, симфони болон бусад жанрнуудаар ...гжэмшэдэй зохёохы зам хүгжэн ерээ.

...манай композиторнуудай зохёолнууд Москвада, бусадшье хотонуудай концертнэ залнуудта гүй... ...нэ. Буряад хүгжэмэй аялганууд түбэй хэблэлээр ...нэ. «Мелодия» гэжэ фирмэдэ бэшэгдээд, олон ...гараагдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ Буряадай мэдээ... ...композиторнуудай бэшэһэн эрхим һайн зохёолнууд ...нүүдтэ Москвагай театрнуудта, концертнэ зал... ...гүйсэдхэгдэхэнь.

...хатарай «Байгал» ансамблиин ябаагүй ...хизаар, республика дуулим ехэ гүрэн соом... ...шахуу гээшэ. Ансамбль буряад арадайнгаа дуу, ...онсо өөрсэ эрхим зүйлнүүдтэй олон түмэн хараг... ...танилсуулдаг, республикынгаа уран бэлигтэнэй ...н, табиһан шэнэ һайхан дуу, хатарнуудые үр... ...ын «шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар» болгодог. ...национальна искусствын урган хүгжэлгэдэ оро... ...элитэ ажал ябуулагшад тон ехэ туһа хүргэһэн ...талаар илангаяа СССР-эй арадай артист И. Мон... РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулаг... Арсеньевэй, М. Заславскиин, композиторнууд ...овой, С. Ряузовай болон бусад нүхэдэй аша габь... ...иглэмээр.

...ликымнай арад зондо мэдээжэ ажал ябуулаг... ...РСФСР-эй арадай артистнууд Б. Егоровой, Ч. Ша... ...гай «Байгал» ансамблиин алдарта хэрэгүүдтэ ...хубитань тон ехэ.

...республикынгаа 60 жэлэй ойдо ансамблиин кол... ...һонирхолтой, ехэ программа бэлдээ. Мүнөө тэрэ... ...агайхидта харуулжа, Байгалай үмэнэхи түрэл ...зарaa, мүн СССР-эй арадуудай агууехэ хани ...түүрээн магтахань гээшэл.

...зурагай болон уран бүтээлэй талаар манда ехэ ...нууд яһала бии. Манай уран зураашадай бүтээл... ...лэй жэлнүүдтэ Москва, Ленинград болон союзна ...нуудай түб хотонуудта — Алма-Атада, Ере... Бакуда дэлгэгдэһэн выставкэнүүдтэ харуулагдаа. ...Үдын гүрэнэй ород драматическа театрай коллек... ...арбаад жэлдэ үе сагайнгаа эрилтэдэ харюусама ...дэлхэйн болон ородой классикын репертуар... ...олоор табяа. Гадна тус театрайхид ...гаа авторнуудай хэдэ хэдэн зүжэгүүдые ...гаа бэлэглээ һэн. Майн 18-һаа тэдэнэр Хүүгэдэй ...атр соо ниислэл хотын ажалшадай үзэмжэдэ зү... ...табиха байна.

...лэй «Россия» кинотеатрта Буряад ороной түү... ...н мүнөө үеын ажабайдалһаа удхатай уран ...болон баримтата фильмүүдэй фестиваль үнгэр...

...үзэлтэ заншалнуудһаа, оюун ухаанайнгаа баялиг... ...абалсаһанһаа, социалис олон үндэһэ яһатанай со... ...уран хүгжөө», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генераль... ...арь нүхэр Ю. В. Андропов «СССР-эй 60 жэл» ...хэл соогоо хэлээ һэн. ССР Союзай эб нэгэтэ ...үндэһэн бэлигтэ уран соёлоо хүгжөөһэн буряад ...түлөөлжэ, Москва мордоһон нүхэдтэ маша ехэ ...хүсэе!

Буряадай АССР-эй литература болон искусствын үдэрнүүд — Москвада

Революциин урда тээ үзэг бэшэг мэдэхэ хүнүүд Буряад орондо үсөөн байһан гэжэ тэрэ үеын тоо, баримтанууд гэршэлдэг. Имагтал Совет засагай мандан хүгжэһэн үе сагта үндэһэн соёлоо батаар хүгжөөхэ арга олообди. Хэрбээ урдань арадай аман зохёолһоо ондоо юумэ мэдэхэгүй шахуу байһан һаа, 60 жэлэй туршада Буряад орондо мэргэжэлтэ искусство, олон жанртай уран зохёол хүгжөө, нютаг бүхэндэ һургуули, клуб, библиотекэ бии. Гадна дүрбэн дээдэ, тусхай мэргэжэлэй дунда 20 гаран һургуули, техническэ мэргэжэлэй 30 гаран училищи эдир үетэндэ эрдэм олгоно, ажалда бэлдэнэ.

КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай майн болон ноябриин Пленумүүдэй түүхэтэ тогтоолнуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ бага бэшэ нүлөө үзүүлэн, Буряадай уран зохёолшод, искусствын ажал ябуулагшад түрэл республикынгаа ажалша түмэниие эршэтэ ажалда зоригжуулдаг гэжэ мэдээжэ.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ буряад литературын болон искусствын үдэрнүүд Москвада мүнөөдэр эхилхэнь. Тэрээндэ зорюулагдаһан материалнуудые газетымнай 2-дохи, 3-дахи хуудаһануудта уншагты.

Буряадай литературын болон искусствын үдэрнүүдтэ хабаадахаяа ерэһэн Буряадай АССР-эй делегациин гэшүүд Улаан талмай дээрэ.
ТАСС-ай фото. (Москваһаа фототелеграфаар абтаба).

ХАБАРАЙ ТАРИЛГА —83

ЗОРИЛГОНЬ ЕХЭ

Түрэл республикынгаа алдарта ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон Зэдын районой «Октябрьский» совхозой таряашад байгша ондо баян ургаса абахын түлөө тэмсэжэ ябана. Эдэнэр ойн баярта жэлдэ 7400 гектар таряалан дээрэ орооһото ургамалнуудые тарихаар хараална. Мүн 300 гектарта кукуруза, 136 гектарта олон жэлэй ногоо, 15 гектарта корнеплод, 2248 гектарта зелёнко таригдаха юм.

Энэ жэлэй хабар ехэл хүйтэнөөр хүрэжэ ерээ. Хэды иимэ байдалай тохёолдоошье һаань, эндэхи механизаторнууд түсэбөөр хараалагдаһан саг соогоо газараа хахалжа эхилээ һэн. Мүнөө бүхыдөө 2279 гектар газар элдүүрилэгдээ. Байгша ондо тэдэнэр таряалангайнгаа хүрьһые урбуулангүй элдүүрилхэ хэрэгтэ бүхы һанал бодолоо зорюулна.

Энэ харюусалгатай хаһада совхоздо тракторна хоёр бригада байгуулагданхай. Эдэнэр бултадаа хамтын подрядай гуримаар хүдэлжэ эхилбэ. Бригада бүхэндэ тусхай даабари, гаргашын лимит үгтэнхэй. Мүн лэ бригадын совет һунгагдаа. Тэрэниие түрүүшын коллективтэ коммунист А. Сосоров, хоёрдохидо Н. Хайдуков хүтэлбэрилнэ.

Майн 4-һөө хойшо хоёр бригадын механизаторнууд шэниисэ тарижа эхилһэн байна. Эндэ түрүүшын үедэ агрегадууд сеялщигүүдээр хангагдажа шадаагүй. Зарим агрегадууд эбдэржэ һаатана.

Сагаан-Толгойн таряалан дээрэ трактористнууд В. Лазарев, Д. Дансорунов, Д. Цыбиков, А. Игумнов гэгшэд яһала һайнаар хүдэлнэ. Хоёрдохи бригадада Б. Балданов, А. Малых, В. Цырендоржиев мүн лэ амжалтатай. Мастер-заһабарилагша И. Даниев техникые һаадгүйгөөр хүдэлгэхэ хэрэгтэ ехэхэн үүргэ дүүргэнэ.

Совхозой таряашад һаяын сагта эртын орооһото ургамалнуудаа тарижа дүүргэхэ зорилго урдаа табинхай юм.

В. ШАРАПОВ.

ТҮРҮҮШЫН ҮДЭРҺӨӨ ЭРШЭТЭЙГЭЭР

Мүнөө үедэ республика дотор хаа хаанагүй хабарай тарилгын хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдажа байна. Энэ жэлдэ тогтууритай баян ургаса абахын тула таряашад, механизаторнууд оролдолго гарган хүдэлжэ эхилэнхэй.

Хүрбын совхозой тарлан ажал эрхилэгшэд Һаяла гэжэ газарай таряалан дээрэ хара таряа тарижа байна. Эдэнэр арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи гол жэлдэ нилээд баян орооһо таряа ургуулха хэрэгтэ бүхы һаналаа зорюулна. Энэ харюусалгатай хүдэлмэридэ ажахын тракторна таряан-ажалай бригадын бригадир, Буряадай АССР-эй габьяата механизатор Х. Н. Бадмацыренов өөрынгөө хубитые оруулхын тула нилээд оролдоно. Мүн лэ республикын габьяата агроном Н. Р. Евсеев тарилгын үедэ ехэл үүргэ дүүргэдэг юм.

Эндэхи механизаторнууд шухала кампаниия түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, эршэмтэйгээр ябуулна. Иигэжэ тус ажахын таряашад түрэл республикынгаа алдарта ойе ажалай бэлэгээр угтаха хэрэгтэ бүхы арга боломжонуудаа, хүсэ шадалаа элсүүлэн хүдэлнэ.

Ц. ГОМБОДОРЖИЕВА,
хүдөө бэшэгшэ.
Хори.

БОЛЗОР СООНЬ ДҮҮРГЭХЭБДИ

Эдэ үдэрнүүдтэ манай совхозой таряашад хабарай тарилгын хүдэлмэриие эршэтэйгээр ябуулжа эхилэнхэй. Һүүлэй дүнгөөр ажахымнай бүхыдөө 131 гектарта шэниисэ, 35 гектарта ногоон тэжээл, 8 гектарта хартаабха, 5 гектарта морхооб, 2 гектарта свёкло тариһан байна. Эндэ орооһото ургамалнуудые тарилга дээрэ 4 агрегат, хартаабха һуулгалгада 3 агрегат хүдэлгэгдэнэ.

Харюусалгатай хаһын эхинһээ хойшо газар хахалалгада 15 агрегат дүн хамта 678 гектарта хүдэлмэри хээ. Мүн 162 гектар газарай хүрьһэн жэгдэлэгдээ, 191 гектарта культиваци үнгэргэгдөө, 166 гектарта борнойлогдоо. Эдэ хүдэлмэринүүдтэ хоёр-хоёр агрегат табигданхай.

Һаяын сагта манай механизаторнууд агротехническэ болзор соо орооһото ургамалнуудые тарижа дүүргэхэ юм.

С. АЛЕКСЕЕВ,
Прибайкалиин районой «Ильинкинский» совхозой ахамад агроном.

Буряадай АССР-эй 60 жэл

ТЕХНИКЫН ХҮНХИНӨӨН ТАҺАЛДАНАГҮЙ

Май һарын түрүүшын арбан хоногто Түнхэн нютагаар яһала дулааржа, саһа нойтогүй, һалхи шуургагүй сэлмэг һайхан үдэрнүүд болобо. Хабарай тарилгын хүдэлмэриие амжалтатай түргэнөөр үнгэргэхэ эгээл зохид хаһые «Мир» колхозой Галбын отделениин таряашад зүбөөр хэрэглэхэ гэжэ улам эршэмтэйгээр ажаллаа.

Тус отделениинхид мүнөө жэлдэ 514 гектарта орооһото ургамалнуудые, 376 гектарта силос болгогдохо ургамалнуудые тариха юм. Тэдэнэр газараа яһала һайнаар элдүүрилһэн, шииг нойто тогтооһон байна. Гектар бүхэндэ хоёр центнер аммиачна селитрэ нэгэ зуруудта оруулаа. Эндэхи механизаторнууд үнгэрэгшэ жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр намарай паар хахалаа һэн. Мүнөө эдэ үдэрнүүдтэ үшөө 137 гектар газар элдүүрилхэ юм.

Галбын таряашад эртынгээ орооһото ургамалнуудые тариха хүдэлмэриие зургаан үдэрэй туршада хэрээһэлэн таряа гэхэ гү, али район дотороо түрүүлэн, майн 12-то тэрэнээ дүүргэбэ. Силос болгогдохо ургамалнуудые тариха хүдэлмэриие дүрбэн үдэрэй туршада дүүргэхээр хараална. Эдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ тус ургамалнуудаа тарижа байнхай.

— Мүнөө жэлдэ бидэ гектар бүриһөө 20-ёод центнер гэхэ гү, али бүхыдөө 10 мянган центнер орооһо хуряаха гэһэн үндэр уялга абанхайбди, — гэжэ отделениин агроном Д-С. С. Осоров хөөрэнэ. — Нёдондо гектар бүхэн дээрэһээ 18,7 центнер таряа хуряагаа һэмди. Харин мүнөө жэлдэ орооһо таряанайнгаа ургасые үшөөл дээшэлүүлхэ зорилготойгоор намарай паар ехээр хахалаабди. Хэды оройшье хахалагдаһан намарай паар хабар хахалһанда орходоо ургаса ехые үгэдэг юм.

Галбынхид мүн лэ ургасаяа дээшэлүүлхын тула аммиачна селитрэһээ гадна, үрэһэнтэеэ хамта гектар бүхэндэ 40 килограмм хүрэтэр нитрофос оруулалсана. Энээнһээ гадна һүүлэй жэлнүүдтэ тэдэнэр «комета» сортын шэниисэ тарижа, яһала баян ургаса хуряажа абана. Мүнөө жэлдэ 40 гектарта «бурятская-79» сортын шэниисэ тарижа туршахань.

Орооһо таряанай баян ургаса хуряажа абаха хэрэгтэ хүнүүд гол үүргэнүүдэй нэгые дүүргэдэг гээшэ ааб даа. Галбада ажал хүдэлмэридөө үнэн зүрхэнһөө хандадаг механизаторнууд олон. Тэдэнэй нэгэн Батажап Зыгбеевич Хамнуев гуша гаран жэлдэ «булад хүлэг» жолоодоно.

Отделениин түрүү механизаторнууд С. Ш. Озбонов, В. С. Ханхаев, А. Д. Гыргенов, Б. Н. Ивахинов, Б. Д. Пархаев болон бусад үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэнэ. Хүсэтэ «Т-4» түхэлэй тракторта хүдэлдэг А. Д. Гыргенов, Б. Н. Ивахинов гэгшэд түрүүшын хоёр үдэрэй туршада 220 гектарта шэниисэ тариһан байна.

— Майдашни юрэдөө, муугаар ажаллаха хүн үгы юм, — гэжэ тракторна бригадын бригадир В. Д. Митриков хүбүүдээ магтажа байгаа һэн.

Эндэхи механизаторнуудай һаатангүй хүдэлхын тула техническэ талаар хангаха тусхай албан ехэ һайнаар табигданхай. Мастер-заһабарилагша, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат В. Д. Машкинов механизаторнуудтайгаа саг үргэлжэ сугтаа байлсаад, эбдэрһэн машинануудые саг дары заһабарилна. Үнинэй колхозник Ж. Б. Гомбоев наһанайнгаа амаралтадаа гараһаншье һаа, хабарай тарилгын үедэ механизаторнуудта хамһалсана. Харин тэрэнэй нүхэр Аюур-Зана Дорнитовна Б. Т. Малхановатай хамта үдэртэ дүрбэ дахин эдеэ шанана. Полевой станиие даагша, Галбын дунда һургуулиин багша А. А. Ошорова хоёр хоноод лэ эдээндэ ерэжэ, механизаторнуудай дунда хөөрэлдөө үнгэргэнэ, «Сахилгаан» болон «дайшалхы хуудаһануудые» гаргана.

Галбын таряалан дээрэ трактор, машинануудай хүнхинөөн эртэ үглөөнһөө үдэшын харанхы болотор замханагүй. Эндэ хабарай тарилгын хүдэлмэри хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр ябуулагдажа байна.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: түрүү механизатор Б-Ж. З. Хамнуев; һүүлшын гектарнууд хахалагдана.

Авторай фото.

ҮНДЭР УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

— КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленум дээрэ баталагдан абтаһан ороной Эдеэ хоолой программа дотор тэжээлэй ургамалнуудай нөөсэнүүдые үргэдхэхын тула нуга сабшалан эрхилэлгые һайжаруулжа, ниитын адууһа малда һайн шанартай үбһэ ногоо бэлэдхэхэ гээшэ ехэ удха шанартай гэжэ хэлэгдэнэ. Энээнэй ашаар тэдэнэйнгээ ашаг шэмыешье нэмээхэ ха юмбибди. Манай ажахы энэ талаар яһала хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Нуга сабшалангай, бэлшээриин үрэжэл һайжаруулһанай ашаар амжалта заатагүй туйлахаш. Луговодуудаймнай мүнөө үеын зорилго хадаа 2811 гектар сабшалан дээрэһээ бүхыдөө 27,3 мянган центнер гэхэ гү, али гектарай дунда зэргээр 9.7 центнер ургаса хуряаха уялгатай. Газарай үрэжэл дээшэлүүлхэ габшагай гурбан һарын түрүүшын үдэрһөө сабшалангайнгаа, бэлшээриингээ хүрьһые үндэһөөрнь һайжаруулха, газараа һайса уһалха хэрэгтэ бүхы һаналаа хандуулнабди, — гэжэ Сэлэнгын совхозой ахамад агроном Бальжинима Доржиевич Харульчиев хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье, байгша ондо тус ажахынхид нуга сабшалан дээрэ культуртехническэ хүдэлмэри үргэнөөр хэжэ байнхай. Тусхайлбал, жэлэй эхинһөө хойшо 8 мянган тонно наг шэбхэ, 390 гектар сабшалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ шэрэгдээ, 960 гектар газар шулуу шохойһоо сэбэрлэгдээ. 330 мянган кубометр тошо халяажа хүргөө.

Мүнөө эндэ бүлүүр 4 станцяар сабшалангаа уһалжа эхилэнхэй. «Бухтан» гэжэ газарта луговодууд Тимофей Терентьевич Тимофеев, Будацырен Шарапович Нимаев гэгшэд 400 гектар сабшалангаа нэгэ дахин ундалуулаад байна. Ехэ-Буурла гэжэ газарта тодхогдоһон уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүд һайнаар хүдэлгэгдэнэ. Бүлүүр хоёр станцинуудые ябуулдаг машинист Иннокентий Зарубин тухай совхозой хүтэлбэрилэгшэд һайн һайхан үгэнүүдые хэлэжэ байгаа һэн. Тэрэ үдэртэ 5 гектар газар уһалха түсэбтэй һаа, 6—7 гектарта хүргэнэ. Бүхыдөө эндэ 240 гектар сабшалан ундалуулагдаа юм.

Луговодууд Шамиль Нигматулин, Станислав Харитончик гэгшэд өөһэдынгөө даадаг нуга сабшалангуудые сэбэрлэжэ дүүргэбэ. Химнэ голой мүльһэнэй гэдэхэдэнь, эдэнэр газараа уһалжа эхилхээр хараална.

Хэлтэгэй гэжэ газарта культуртехническэ хүдэлмэри хэгдэнэ, эндэһээ һөөг бургааһанууд сэбэрлэгдэнэ.

Газарай үрэжэл һайжаруулха габшагай гурбан һарын туршада совхозой мелиораторнууд, луговодууд нуга сабшалангайнгаа ургасые дээшэлүүлхын түлөө оролдохо болоно. Энэ хугасаа соо 3800 тонно наг шэбхэ гаргагдаха, ехэнхи хубинь уһалагдадаг газарта шэрэгдэхэ, 2779 гектарта 200 тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаха, 2 мянган гектар газар уһалагдаха, 16 мянган һургааг бэлдэгдэхэ, 12 километр утатай посхоод заһабарилагдаха юм.

Р. БАЛДАНОВ,
«Улаан Сэлэнгэ» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэ.

Алтан одото Москвада

ЛИТЕРАТУРЫН, искусствын, соёлой элдэб олон hалбаринууд Буряадай АССР-эй Соёлой министерствын мэдэлдэ байдаг юм. Областной партийна организациин болон правительствын хүтэлбэри доро эмхидхэлэй горитойхон хүдэлмэри хэгдэжэ, үндэhэн соёлоймнай хүгжэлтэ түргэдхэгдэжэ. Гадна соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой үүргэ бага бэшэ. Соёлой министерствын, профсоюзай обкомой дамжуулгын зурган Улаан Туг, 10 улаан вымпел бии болоогдохой. 48 клуб «Эрхимээр хүдэлмэрилдэг клуб», 63 библиотекэ «Эрхимээр хүдэлмэрилдэг библиотекэ» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Энэ нэрэ зэргэнүүд жэл бүри дахин харагдаг. Тингэжэ клубэй, библиотекын хүдэлмэриин шанарай доошо ороhон байбал, нэрэ зэргэнь болюулагдаг, харин hайжарhан hаань, үлөөгдэг.

Хүдөөгэй хүн зониие соёлой талаар эрхимээр хангахын түлөө Бүхэроссиин мүрысөөнэй дүнгөөр манай республикада РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан Туг 1981 ондо барюулагдаа.

Гэбэшье үнгэрhэн амжалтаараа hанаагаа амаруулаад hууха болоо hаа, хамагай хойно гарахабди гэжэ мэдээжэ аабдаа. Тиимэhээ соёлой хүдэлмэриин шанарые улам hайжаруулхын түлөө тэмсэхэ хэрэгтэй. Соёлой хүдэлмэриие улам hайжаруулхын тула элдэб харалганууд, конкурснууд үнгэргэгдэнэ. Имагтал 1981—1982 онуудта малшадые, БАМ-ай барилгашадые эрхимээр хангахын тула республиканска харалга-конкурснууд болоо. Мүн арадай театрнуудай, ансамбльнуудай, хоорнуудай, оркестрнүүдэй, арадай дуу гүйсэдхэгшэдэй, бальна хатарай, кино болон фотобуулгагшадай, искусствын эмхи зургаануудай сэрэгэй-шефскэ хүдэлмэриин, бусадшье олон харалга-конкурснууд болоhон байна. Уран зурагай выставкэнүүд, хүгжэмэй фестивальнууд соёлой hайндэрнүүд үнгэргэгдэнэ. Нэрлэбэл, этнографическа музейдэ фольклорно hайндэр, үбэлые үдэшэлгэ заншалта болонхой. Мүн хүдөөгэй районуудта заншалта ёhоор искусствын болон литературын үдэрнүүд ходо үнгэргэгдэнэ. Гадна Буряадай экономикын болон соёлой үдэрнүүд Шэтын областьдо 1982 оной май соо амжалтатайгаар үнгэрөө, хоёр хүршэнэрэй аха дүүгэй хани барисаае батадхаа. Харин тэрэ жэлэйгээ октябрь соо

ҮНДЭҺЭН СОЁЛОЙМНАЙ ҮРЭЖЭЛ

өөрынгөө ээлжээндэ Шэтын областиин түлөөлэгшэд манай республикада айлшална, экономикынгоо болон соёлойнгоо хүгжэлтэ харуулаа hэн.

Агуу Октябрийн социалис революциин [...] ашаар мандан хүгжэhэн үндэhэн соёлнай олон hалбаритай гэжэ онсолоё. Удхаараа социалис, түхэл маягаараа национальна литература, искусство тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэхэ болоо hаа, бүхэли ном болохо юм.

Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ, Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ (1982 ондо Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа аабдаа), ород драматическа болон кукольна театрнууд манай республикада хүдэлжэ байдаг гэжэ мэдээжэ. Тиихэдэ кукольна театр буряад болон ород бүлэгүүдтэй.

Гадна Буряадай АССР-эй гүрэнэй филармони мүн лэ олон hалбаритай юм. Онсолбол, дуу, хатарай «Байгал» ансамбль, эстрадна хэдэн ансамбльнууд, лекториин бүлэгүүд тэдэнэйнь тоодо оролсоно.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй туршада манай театрнууд болон филармони 9677 зүжэг, концерт табяа. Тэдэнэй хахадынь шахуу хүдөө нютагуудта харуулагдаа юм.

1981 онhоо мүнөөдэр болотор театрнуудай сценэ дээрэ шэнэ 53 зүжэг табигдаhан байна. Тэдэниие шэнжэлээд үзэхэдэ, театрнуудай репертуар юрэнхы дээрээ hайжаа, артистнуудай зохёохы ажалай шанар дээшэлээ. Ородой болон хариин классикын, совет авторнуудай эрхим зохёолнууд сценэ дээрэ табигдаа, олонхинь зүгөө hайн сэгнэлтэ хүртөө юм. Нэрлэбэл, А. Холминовой «Оптимистическэ трагеди», А. Рубинштейнэй «Демон», Д. Пуччиниин «Чио-Чио-Сан» гэhэн оперонууд, С. Прокофьевой «Ромео Джульетта хоёр», Л. Минкусэй «Дон Кихот», А. Сойниковой «Сагаан пароход» (Ч. Айтматовай адли нэрэтэй повестиин удхаар) гэhэн баледүүд оперо болон баледэй театрта табигдаа. Лопе де Вегын «Хатарай багша», Ч. Айтматовай «Эхын тала» болон бусад зүжэгүүд Х. Намсараевай нэрэмжэтэ театрта амжалтатайгаар харуулагдаа. Ород драматическа театр А. Чеховэй «Платонов», Еврипидэй «Медея», А. Островскиин «Хожомдоhон дуран» гэжэ зүжэгүүдые табиhан байна. Куклануудай театрта А. Пушкинай «Поп болон тэрэнэй хүдэлмэрилэгшэ Балда тухай онтохон» гэhэн зохёолой удхаар кукольна зүжэг табигдаа, тиихэдэ В. Валентиновэй «Үхэлгүй Кащей» гэжэ зүжэг табигдаа.

Һүүлэй үедэ театрнуудта нютагай авторнуудай зохёолнууд элбэгээр табигдадаг болоод байна. Энэ — ехэ hайшаалтай хэрэг.

Жэшээлбэл, буряад-драмын академическэ театрта нютагай драматургнуудай бэшэhэн долоон пьесэ табигдаа бшуу. Н. Дамдиновай «Декабристын бэhэлиг» гэжэ томохон hайн зохёол тэдэнэй тоодо ороно. Олонхи зүжэгүүд мүнөөдэрэй темэдэ зорюулагданхай. А. Ангархаевай «Арбан табанай hара», «Нойргүй hүни» гэhэн зүжэгүүдые эндэ нэрлэлтэй.

Ород драматическа театр хадаа энэ хугасаада Буряадай уран зохёолшодой бэшэhэн зохёолнуудай удхаар дүрбэн зүжэг найруулан табиха үедэ ород драматическа театрай hайн алхамые заатагүй тэмдэглэхээр.

Куклануудай театрай коллектив Ц. Шагжинай «Будамшуу», Б. Романовай «Мүнхын аршаан» гэhэн зүжэгүүдые табижа, республикынгаа эдир үетэниие баясуулаа.

Зүгөөр Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрай коллектив Б. Ямпилован «Үхэлhөө хүсэтэй» гэhэн оперые hаяар табихань. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада тус театр нютагай композиторнуудай бэшэhэн зохёолнуудта хандаагүй гэхэ гү, али тобшолон хэлэхэдэ, шэнэ оперо, балет зохёогдоногүй гээшэ аабдаа. Имагтал хоёр композитор оперо, балет дээрэ хүдэлнэ. Ю. Ирдынеев, А. Андреев тухай эндэ хэлэгдэнэ ха юм. Либреттэ байхагүй. Юуб гэхэдэ, хүгжэмтэ зохёолой либреттые бэшэхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ юм. Гэбэшье дүршэлтэй уран зохёолшодые энэ хэрэгтэ хабаадуулха талаар хэмжээнүүд абтахаар засагай дээдын зургаануудта хараалагдажа байнхай.

Театрнуудай репертуар тухай хэлэхэ зуураа мүнөө үсын темээр бэшэгдэhэн үргэн далайсатай томо зохёолнууд үсөөн гэжэ онсолон тэмдэглэхэ шухала. Буряад драмын академическэ театрта табигдаhан зарим зүжэгүүд темээрээ угаа жэжэ, ажабайдалтай холбоогүй байна.

Зохёохы ажалтай залуушуултай ябуулагдаха хүдэлмэри тухай КПСС-эй ЦК-гай тогтоолые бэелүүлэн, манай театрнууд hүүлэй жэлнүүдтэ эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада театрнуудта, концертнэ эмхи зургаануудта дээдэ болон тусхай дунда эрдэмтэй 134 залуу мэргэжэлтэд ерээ юм. Тэдэнэр оронойнгоо болон республикынгаа искусствын, соёлой hургуулинуудта hуража гараhан байна. Алас-Дурнын искусствын институтда эмхидхэгдээшэ буряад студи дүүргэhэн хоёр бүлэг залуушуул буряад драмын академическэ театрта нэмэжэ ерээ. Мүнөө үедэ Эхэ оронойнгоо искусствын элдэб hургуулинуудта 100 гаран хүн hуража байна. Цирковой училищида буряад студи нээлгэхэ талаар хэмжээнүүд абтажа байнхай. Тингэжэ буряад искусствада шэнэ жанр бии болгохо hанаан бии.

Оперын залуу дуушан В. Бальжинимаев Италида хоёр жэлдэ стажировко гараа. Мүнөө жэлдэ залуу дуушан Г. Шойдагбаева мүн тэндэ стажировко гараа. Хэдэн залуу дуушад Бүхэсоюзна, Бүхэроссиин конкурсын лауреадууд, дипломантнууд болоо. Баледэй хоёр артист Гаванада болоhон Залуушуулай болон студентнэрэй уласхоорондын фестивалиин лауреадууд болонхой.

Нёдондо театрнуудта залуу актёрнууд, режиссёрнууд оролдон, хүдэлмэриин сагhаа гадуур хүдэлжэ, түсэбhөө дээшэ нэгэ-нэгэ зүжэг табяа hэн.

Зохёохы ажалтай залуушуултай hайнаар хүдэлмэри ябуулhанайнгаа түлөө оперо болон баледэй театр 1981 ондо СССР-эй Соёлой министерствын дипломдо, мүнгэн шанда хүртөө. 1982 ондо манай театрта «Россиин залуу дуушад ба залуу хатаршад» гэhэн Бүхэроссиин фестиваль үнгэргэгдөө hэн.

Зүгөөр зохёохы ажалтай залуушуултай ябуулагдажа байгаа хүдэлмэридэ дутуу дунда юумэн үгы гэхээр бэшэ аабдаа. Шиидхэгдээгүй асуудалнуудшье байха. Оперно театрта, мүн «Байгал» ансамбльда оркестрэй, хоорой артистнууд дуталдана. Тэдэнэй дунда залуушуул хомор. Энэ асуудалые шиидхэхын тула зохисотой хэмжээнүүд абтаха ёhотой.

Буряадай АССР-эй байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдан, Буряадай литературын болон искусствын үдэрнүүд Москвада үнгэргэгдэхэнь гээшэ. Энэ ехэ хэмжээ ябуулгада Уран зохёолшодой, Уран зураашадай, Композиторнуудай холбоонууд, оперо болон баледэй академическэ, ород драматическа театрнууд, «Байгал» ансамбль болон уран hайханай зарим коллективүүд хабаадаха. Һүүлээрнь Гүрэнэй ород драматическа театр Украинада ошожо, зохёохы ажалайнгаа тоосоое хэхэ. Харин буряад драмын академическэ театр Хальмагта болон Ленинградта гастроль хэхэ.

Эдэ бүхы ажал ябуулга хадаа арадуудай соёлой талаар бэе бэеэ баяжуулгада, интернациональна хани барисаанай бэхижэлгэдэ ехээр нүлөөлхэ гэжэ хүлеэнэбди.

Литературын болон искусствын түлөөлэгшэд Москва мордохынгоо урда тээ КПСС-эй обкомдо уригдажа, КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүдтэй, республикын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаhан байна. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй депутат, КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев Москва мордохосо байгшадта хандан, сэдьхэлэй дулаахан үгэ хэлэhэн. Эхэ оронойнгоо ниислэл хотодо үнгэргэгдэхэсэ байhан гүрэн түрын удха шанартай хэмжээ ябуулгада хабаадахадаа, тон ехэ харюусалгатай мэдэржэ, үндэр эмжалта түйлахыень үреэhэн байна. Энэ захяа заабариень хүн бүхэн сэдьхэл бодолдоо бүхөөр халуугаа бэеэ, литературын болон искусствын үдэрнүүдые үндэр хэмжээндэ үнгэргэхын тула барандаа оролдохо бэзэ гэжэ бидэ найданабди!

Д. ЖАЛСАРАЕВ,
Буряадай АССР-эй соёлой министр, Буряадай арадай поэт.

ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛЭЭ ДУУҺЫЕНЬ ҮГЭХЭБ

Түрүүшын үдэрэй ехэ концертдэ («гала-концерт» нэрлэгдэнэ) оперо болон баледэй академическэ «Байгал» ансамблиин коллектив, театраймнай, хүгжэмэй училищиин хамтын хоор, бүхы солистнууд дахаюм.

Сергей Манжигеевэй найруулhан «Эхэ ороноо дуулая» (Үгэнь А. Щитовой) гэhэн кантатые манай ... тын хоор анха түрүүшынхиеэ гүйсэдхэхэ. А. ... «Лениндэ гимн» гэжэ нэрлэгдэhэн зохёолые ... түгэсхэлдэ хоор гүйсэдхэхэ юм. Манай театрай ... стер, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал... лагша Б. А. Ким ехэ хүдэлмэри ябуулаа, олон ... петицинүүдые үнгэргэhэн байна.

Тиихэдэ энэ харюусалгата түрүүшын ехэ ... театрай мэдээжэ артистнууд бэлиг шадабариа хар... Тэдэнэй дунда СССР-эй арадай артистнууд Ким Ба... даев, Лариса Сахьянова, РСФСР-эй арадай арт... Дугаржап Дашиев, Лина Левченко, РСФСР-эй ... артистнууд Саян Радиаев, Владимир Буруев, М... кын нэрэмжэтэ дуушадай бүхэсоюзна конкурсын ... Вячеслав Бальжинимаев, тус конкурсын диплома... ланай театрай стажёр Галина Шойдагбаева гэгш... цертын программые шэмэглэн, уран бэлигтэеэ мо... хидые танилсуулха бэзэ.

Мүн Бау Ямпиловай, Жигжит Батуевай, Данд... шеевэй, Виктор Усовичой, Анатолий Андреевэй, ... Манжигеевэй, Базар Цырендашиевай, Юрий Ирды... зохёолнууд энэ үдэшэ ханхинаха. Тэрээнhээ гадна ... совет ба хариин классическа хүгжэм гүйсэдхэгд...

Майн 18-да опереттын театр соо баледhээ ... харуулагдаха. Энэ концерт манай театрай артист... баледэй үдэшэ гэжэ нэрлэгдэнхэй. Эндэ театрай ... артистнууд дүрбэдэхиеэ Москвагай харагшадай ... шалгалта барихань гээшэ. Юуб гэхэдэ, түрүүшын ... дын үедэ, 1940 ондо оперно зүжэгүүдтэ, нэрлэ... Берлинский, Б. Ямпилов хоёрой «Баяр», М. ... «Эржэн» гэжэ драмануудта, М. Фроловой «Энх... баатар» гэhэн оперодо баледэй залуу коллектив ... хатарнуудые гүйсэдхөө hэмнай. Харин 1959 онд... куудhаа гадна, Ж. Батуев Б. Майзель хоёрой ... hан «Инаг дуранай түлөө», Л. Книппер ба Б. Я... гэгшэдэй бэшэhэн «Агуу Гоохон Ангар дүүхэй» ... ледүүдые харуулаа бэлэй. Һүүлдэнь республикын ... жэлэй ойн баярта зорюулагдаhан, 1979 ондо үнг... hэн тоосоото үдэрнүүдтэ баледэй коллектив М... бэлигтэй, зохёохы онол аргануудые бэдэрдэг бү... hанаа гэршэлээ hэн.

Баледэй үдэшэ нэгэ үйлэтэй хоёр балет, тодорх... Б. Ямпиловай «Сэнхир хүбшэ» («Синие дали тайг... Светлановай «Тореро» гэhэн зүжэгүүд табигдаха ... дэ П. И. Чайковскиин «Хун шубуута нуур», М... «Дон-Кихот», Пуниин «Венецийн найр наадан» ... классическа бусад зүжэгүүдhээ хэhэгүүд програ... оронхой.

Театрай баледэй мэдээжэ артистнууд — РСФ... арадай артистка О. Короткова, РСФСР-эй габьяа... тистнууд А. Павленко, В. Ганженко, Е. Самбуева, ... дай АССР-эй арадай артистнууд Т. Муруева, Ю... ев, Л. Протасова, республикын габьяата артистнууд ... деева, В. Андреев мүн залуу артистнууд Г. Ба... Л. Кучумова, В. Васильев болон бусад нүхэд энэ ... дэ хабаадаха. Мүн лэ энэ хоёрдохи үдэр Политех... музей соо залуу артистнуудай концерт үнгэргэ... хараалагданхай.

Симфоническа оркестр тухай онсолон тогтоhуу... хэдэ, би өөрөө энэ бүлэгые хүтэлбэрилнэб. Майн ... Композиторнуудай бүхэсоюзна байшан соо симфо... оркестрэй концерт болохо. Эндэ Б. Ямпиловай, С... жигеевэй, А. Андреевэй, В. Усовичой, Б. Цырен... вай, Ю. Ирдынеевэй, Д. Шагдароной зохёолнуудые ... хэхэбди. Энэ концертдэмнай залуу дуушад С. Даш... нова, В. Базарова, Б. Бороев, О. Аюрова гэгшэд ... ха. Манай оркестр бэлдэлгын ехэ хүдэлмэри ... гол репертуараа шэнэлэн зохёогоо, репетицинүүды... цертнүүдые олоор үнгэргөө. Илангаяа мэдээжэ ... шэд В. Корпачёв, В. Зонхоев, Д. Зубенко, А. Тит... динин, В. Бадмаев гэгшэд эндэ ехэ габьяатай ... нанаб. Юуб гэхэдэ, бүхы сүлөөтэй сагаа гамнангүй ... эрилтэтэйгээр, харюусалгатайгаар ажалдаа хандд... нүүд шуу. Тиихэдэ Москва мордохын урда тээ ... хэмжээ ябуулгануудта, жэшээлбэл, республикын ... дарта ойдо зорюулагдаhан Д. Дашиевай, С. Ра... С. Манжигеевэй тоосоото концертнүүдhээ гадна ... балетнэ болон оперно зүжэгүүдтэ, концертнүүдтэ ... хабаадаhан байна.

Майн 20-ой үдэр түгэсхэлэй концерт Москва... гэргэгдэхэ. Тус концертдэ театраймнай бэлигтэй ... нуудhаа гадна залуушуулшье баhал бүхы зүрхэ ... лээ зорюулан хабаадахаар бэлдээ. Москвада үнгэ... хэ харюусалгата үдэрнүүдэймнай концертнууд ... тобшохоноор хөөрэхэдэ, иимэ байна. Дирижёрн... Буряадай АССР-эй арадай артист М. Балдаев, Бу... АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша В... санов, Л. Морозовский, концертмейстернүүд — Б... дай АССР-эй габьяата артистка Д. Линховоин ба ... това гэгшэд бүхы концертнүүдтэ хабаадаха. Тэдэ... найдабари, ехэл сүлөөгүй хаhа даалгагдаба гээшэ. ... вада үнгэргэгдэhэн литературын ба искусствын үд... манай Буряад ороной уран бэлигэй саашадаа ург... баралгада ехэ нүлөө үзүүлхэ бээзэ гэжэ этигэнэб...

И. АЙЗИКОВ,
Ленинэй орденто оперо болон баледэй академи... театрай ахамад дирижёр, РСФСР-эй арадай арт...

ҺАЙХАН ДУУНУУДНАЙ БЭШЭГДЭЭДҮЙ

ОЛОНОЙ дуулалдадаг совет дуунууд хэр угhаа хүнүүдэй дуратай, хүгжэмэй эгээл дэлгэрэнгы жанр ха юм даа. Хаанашье ябахадаа, хани нүхэртээ хөөрэлдэhэндэл, бидэ дуунтай нүхэсэдэг гээшэбди. Дуун хадаа ехэ нугархай гэхэ гү, али ажабайдалай ямар нэгэ үйлэ хэрэг тушаа «түргөөр абяа үгөөдхидэг» жанр мүн.

Мэргэжэлтэ хүгжэмшэдэй найруулhан түрүүшын буряад дуунуудай мүндэлhэн сагhаа хойшо 45 жэл үнгэрhэн хараатай. Энэ хугасаа соо ёhото үндэhэн буряад дуунай стиль байгуулагдаа. Нэгэ талаhаа, буряад фольклор дуунай гол үндэhэн болоно. Нүгөө талаhаань абажа харабал, совет дуу найруулгын бүхы онол арга хэрэглэгдэнэ.

Арадай дуунай гэхэ гү, али фольклорой гүн ехэ далай coohoo тон өөрсэ янзын пентатоническа хухалга, арадай хатар дуунай соггой дорюун сохилтотой аялга абтанхай. Харин совет дуунhаа (ород гү, али манай ороной бусад арадуудай) маршын hүр жабхалантa ритм, вальсын уянга, тоб гэмэ аялгануудай маяг абтаа аабдаа. Эдэ бүгэдэ революционно ород дуунhаа эхитэй ха юм.

Иигэжэ буряад композиторнууд өөрсэ янзын онол аргануудые бэдэрнэ гээшэ. Иимэ бэдэрэлгэнүүд яhала үрэ дүнтэй байдаг, тэрэ талаар hайн hайхан дуунууд бүтэжэ, арадай дунда дэлгэрдэг байна.

Олоной дуулалдадаг буряад дуунай темэ яhала үргэн. Ленин тухай, Коммунис парти тухай, Эхэ орон тухай, совет хүнүүдэй баатарлиг ажал тухай дуунууд тэдэнэй дунда гол hуури эзэлнэ. Манай үеын хүнүүдэй сэдьхэл бодолые гүнзэгыгөөр харуулhан дуунууд үсөөн бэшэ. Түрэhэн нютагаймнай гоё hайхан байгаалиин дүрэ зурагые харуулhан дуунуудшье байха. Тиихэдэ шоггой хүхюун, үнгэрhэн байдалай үлэгдэлые наадалhан дуунууд олоор дэлгэрэнхэй. Инаг дуранай дуунуудта хүнүүд дуратай байха.

Мүнөө үедэ манай республикын композиторнуудай үмэнэ гол шухала ямар асуудалнууд табигдана гээшэб?

Үндэhэн маягаа саашань хүгжөөхэ асуудал мүнөө үедэ гол шухала болонги гэжэ hанагдана. Тэрэнэй түлада арадай дуунуудые гэхэ гү, али дуунай фольклор гээшые hайса шэнжэлхэ шухала. Энэ хадаа хүгжэмэй бодол түрүүлдэг оёоргүй булаг гээшэ. «Хүгжэм гээшые арад зон зохёодог юм, харин бидэ — композиторнууд тэрэниие заhабарилан найруулдагбди» — гэжэ агууехэ ород композитор М. И. Глинка бэшээ hэн.

Дуунай үгэ тухай асуудал мүн гол шухала гэжэ тоологдоно. Манай республикын элитэ поэдүүд Х. Намсараев, Д. Дамбаев, Д. Улзытуев, Ш. Нимбуев, М. Самбуев нилээн эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, горитойхон мүр сараа үлөөгөө. Тиихэдэ Ц. Галсанов, Д. Жалсараев, Н. Дамдинов, С. Ангабаев, Ц-Ж. Жимбиев, Б. Петонов, М. Шиханов, Г. Чимитов, А. Щитов болон бусад яhала эршэтэйгээр ажаллаhаар.

Гэбэшье дуунай hайн үгэнүүд үшөөл хомор байна. Юуб гэхэдэ, дуу бэшэдэг поэт байхын тула онсо бэлиг хэрэгтэй ха юм. Энэ талаар эрхимшье поэдүүд дуунай үгэ бэшэхэ болоходоо ядалдадаг юм. Шүлэг дуун хоёрой хоорондо горитой зай байдаг, эдэмнай ондо ондоо жанр гээшэ гэжэ зарим поэдүүднай ойлгодоггүй. Композитор поэт хоёр хоорондоо нягта холбоотойгоор, дуунай үгэ тушаа, мүн аялга-хухалга тушаа бэе бэедээ ажаглалта хэжэ байгаад ажаллабал, заатагүй амжалта түйлагдаха жэшээтэй.

Заримдаа хүгжэм гээшэ түрүүн зохёогдошодог юм. Һүүлдэнь үгэ олдожо, хэмжүүр юумыень хүгжэмдэнь тааруулха хэрэг гарадаг. Энэ онол арга hайн гэхын аргагүй. Гэбэшье ходо хэрэглэгдэдэг, энэнь заримдаа яhала үрэ дүнтэй байдаг. Илангаяа уянгата гэмгүй дуун түрэдэг. Зүгөөр революционно, патриотическа дуу бэшэхэ гээ hаа, үгэ олонгүй, хүгжэмыень урид найруулhанай хэрэггүйл даа. Шүлэглэмэл үгын удхаhаа хүгжэмтэ образ мүндэлхэ ёhотой.

Зарим ушарта угаа муу шүлэгүүд дуунай үгэ болгогдоно. Тиимэ шүлэгүүдэй автор зохисотой хэмжүүр соо «багтаха» гэжэ эрмэлзээд, хэндэшье, юундэшье ойлгогдосогүй үгэнүүдэй үлхөө «бүтээжэрхидэг» Композиторнуудай зүгhөө ехэ эрилтэ табигдажа, эрхим hайн үгэнүүд шэлэгдэхэ ёhотой бшуу. Тингэжэ жэжэ, гүйхэн темэтэй дуунуудай мүндэлхэ замые хааха шухала. Гадна гражданска темээр дуу бэшэхыень поэдүүдтэ хандаха дуран хүрэнэ.

Үшөө нэгэ асуудал тушаа тогтохоор хаш. Дуу барлаха, хэблэхэ үедэ хоёр текст заатагүй хэрэгтэй байгаа. Буряад үгыень хүгжэмдэнь зохимоор, hайнаар оршуулаад оруулалсабал, гүйсэдхэхэ дуратайшуулай тоо олошорхо hэн. Үнэхөөрөөшье, буряад композиторнуудай дуунууд имагтал Буряад оронгоо дуулагдаад лэ үлэхэ баатай болоно ха юм. Харин оршуулга тухай хэлэхэ болоо hаа, шанарынь даншье муу гэжэ тэмдэглэлтэй. Оршуулагшад эхэ-дуунай удхые гаргажа шададаггүй, дуулахада, хэлэндэ торсолдохоор үгэнүүдтэйгээр оршуулхадань, ород дуушад голодог байна. Орон доторoo мэдээжэ дуушад буряад композиторнуудай дуунуудые репертуартаа оруулха hэдэлгэ гаргаад, имагтал оршуулгынь үгые голожо орхидог юм. Жэшээнь, мэдээжэ дуушан П. Лисициан Б. Балдаковой «Инагтаа» гэжэ дууе репертуартаа оруулха гэжэ туршаhан юм.

Дуунуудые ном болгожо гаргаха тушаа асуудал баhал гол шухала болонхой гээшэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ дуунай хэдэн согсолбори хэблэгдээд, магазинай таг дээрэ үнишье хэбтэнгүй тараhан байха. Зүгөөр олоной дунда дэлгэрээгүй, арад зондо үндэрөөр сэгнэгдээгүй дуунууд ном соо олон удаа оруулагдажа хэблэгдэдэг байха юм. Шагнагшадай hанамжа, дурадхалнуудые согсолон, жэл соо бэшэгдэhэн, дуулагдаhан эрхим дуунай конкурс соносхоо hаа, туhатай байха hэн.

Үнгэрhэн жэлнүүдтэ бэшэгдэhэн дуунуудай согсолборинуудые дахин хэблэхэ саг ерээ. Д. Аюшеевэй, Г. Дадуевай, Б. Ямпиловай болон тусхай мэргэжэлгүй композиторнуудай — Б. Балдаковой, Д. Д. Жалсараевай, Ч. Павловай, К. Раднаевай болон бусадай дуунуудые тэдэ согсолборинуудта оруулха байгаа.

Яаба хээбэшье, буряад совет дуун хүгжэлтынгөө шэнэ шатада гаранхай. Суута буряад дуушад — СССР-эй арадай артистнууд Л. Линховоин, К. Базарсадаев, РСФСР-эй арадай артист Д. Дашиев Европын, Африкын болон Азиин орон нютагуудаар буряад дуунуудаа ханхинуулhан байха. Ерээдүйимнай найдал болоhон залуу дуушад мүн лэ орон дотороо, хилын саагуур дуунуудыемнай дуулана. Москвада мүнөөдэр нээгдэхээ байhан Буряадай литературын болон искусствын үдэрнүүдэй концертын программада манай композиторнуудай дуунууд оронхой.

Зүгөөр бидэ эдэ бүгэдөөр hанаагаа амаруулнагүйбди. Хэхэ ажалнай захагүй. Һайхан дуунууднай үшөө бэшэгдээдүй!..

Б. ЦЫРЕНДАШИЕВ,
РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша.

Республикын элитэ драматург, Буряадай АССР-эй арадай уран зохёолшо, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Намжил Гармаевич Балданогой бэшэhэн гуша гаран зүжэг мэргэжэлтэ театрнуудай болон хүдөө нютагуудай уран hайханай бүлгэмүүдэй сценэнүүд дээрэ табигдаhан юм. Тэдэ зүжэгүүдэй олонхинь манай буряад үндэhэн театрай гушаад онуудта байгуулагдажа эхилhэн түүхын ёhотойл шатанууд болржо үгөө hэн.

Түүхын-революционно темэдэ Н. Г. Балданогой анха түрүүн бэшэhэн «Олоной нэгэн» гэhэн драма уншагшадта ехэ халуунаар угтагдадаг байгаа. Удаань драматург М. Фроловой хүгжэмөөр найруулагдаhан «Энхэ-Булад-Баатар» гэжэ буряад түрүүшын оперын поэмэ-либретто бэшээ hэн. Гадна тэрэнэй бэшэhэн «Анда нүхэд» гэжэ Драматическа поэмэ Д. Аюшеевэй оперын үндэhэн болжо үгөө. «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэжэ баледэй удха мүн лэ уран зохёолшын бүтээл болоно.

Н. Г. Балдано буряад арадайнгаа «Гэсэр» гэжэ баатарлиг эпосые согсолон бүридхэжэ хэблүүлээ юм.

СОВЕТ КИНЕМАТОГРАФИДА

Олон кинодо наадажа, харагшадта мэдээжэ болоhон РСФСР-эй арадай артист Максим Мунзуктай нэгэтэ хөөрэлдэхэ арга намда олдоо hэн. Япон мэдээжэ кинорежиссер Акира Куросавын табиhан «Дерсу Узала» гэжэ фильмдэ Тувын артист гол роль гүйсэдхэжэ, дэлхэйдэ суурхаа hэмнай. Кино тухай хөөрэлдөөн соогоо анхан тэрэнэй хэзээ кинодо наадаhан тухайнь hонирхогдоо бэлэй.

— Табяад онуудай hүүлээр hэн, — гэжэ Максим Мунзук хөөрэбэ. —Тэрэ үедэ Тувада, республика тухаймнай түрүүшын фильм буулгагдажа байгаа. «Сэнхир голнуудай хүнүүд» гэжэ нэрэтэй юм hэн. Би тэрэнэй нэгэ роль гүйсэдхэжэ байгааб. Кинодо наадаха дүршэл шадабаряар бага hэм. Гэбэшье энэ талаар мэргэжэhэн буряад артистнууд манай зэргэдэ байгаа. Илангаяа Найдан Гендуновае дурдаха дуран хүрэнэ. Дурсагдагша фильм соо тэрэ минии hамганай роль гүйсэдхэдэг hэн. Наадахадаа, бодото байдал соо үйлын болоожо байhаншуугаар, гайхалтай hонирхолтойгоор ролёо гүйсэдхэдэг бэлэй. Һүүлдэнь Буряадай артистнуудтай хамта «Үгы болоhон гэршэ» гэжэ кинодо наадаа агша hэм. Буда Вампилов болон залуу Марта Зориктуева мүн бусадтай хамта бэе бэеэ hургаал, жэшээ абан ажаллахада хабатай бэлэй. Энэ фильм Буряад орондо үзэсхэлэн hайхан байгаалитай Түнхэн нютагта буулгагдаhан юм.

Сценын артистнуудай кино буулгадаг талмайнууд дээрэхи харилсаан хододоо аша туhатай байдаг гээшэ. Энээн тухай РСФСР-эй арадай артист М. Мунзук үнэхөөр бодото байдалhаа дурсан батална.

Буряад артистнууд кинодо анха түрүүн гушаад онуудай эхээр буулгагдажа эхилhэн юм. Тиихэдэ Буряад драмын театрhая эмхидхэгдэжэ байгаа. Тэрэ сагта Ялтада буулгагдаhан «Буддын этигэмжэтэ» гэжэ фильм экрануудта гаргагдаагүйшье hаа, залуу ябаhан артистнууд Владимир Халматовай, Жүгдэр Пагбаинай, Ульяна Болдоновагай, Чойжонима Гениновэй, Мария Шамбуевагай тиишэ ошолго ехэ удха шанартай hэн. Буряад артистнууд Ялтада М. Горькиин нэрэмжэтэ Москвагай уран hайханай академическэ театрай мэдээжэ артист Николай Баталовтай уулзажа хөөрэлдэhэн байгаа. В. Пудовкинай табиhан «Эхэ» гэжэ фильмдэ Павел Власовай, совет түрүүшын дуугардаг фильм болохо «Ажабайдалай путёвко» гэжэ фильмдэ хүмүүжүүлэгшэ Сергеевэй рольнуудые гүйсэдхэhэн Н. Баталов Буряад ороной түлөөлэгшэдтэ театр болон кинодо гүйсэдхэhэн өөрынгөө баян дүй дүршэлhөө хубаалдалсаа hэн. Н. Баталов тэрэ үедэ «Хосорhон онгосын баялиг» гэжэ фильмдэ буулгагдажа байhан юм.

Тэрэ сагта буряад артистнууд сүлөөтэй сагтаа Крымэй хото городуудай ажаhуугшадай урда концерт наада харуулдаг hэн.

Д. Батожабайн сценаряар табигдаhан «Адуушанай дуун» гэжэ фильм Буряад орондо зорюулагдаhан түрүүшын кино мүн. Тэрэниие «Мосфильм» киностудиин режиссер Андрей Фролов хорин табан жэлэй саана буулгахадаа, Буряадай олохон артистнуудые хабаадуулаа бэлэй. Адуушан Түмэн Жаргаловай Москва ошожо, хэдэ хэдэн ушаралта ябадалнуудые дабаад, консерваториин студент болоhон тухай хүгжэмтэ тус кинокомеди соо хэлэгдэнэ.

СССР-эй госфильмфондын жасада хадагалагдажа байдаг. «Адуушанай дуун» фильмые hаяшаг дахинаа хараха арга олдобо. Фильмын удха, геройнуудайнь абари зан гэхэ мэтэдэ эдэ ошоhон сагууд нүлөөлөө даа. Гэбэшье артистнуудайнь наадаhан шадабари, нэн түрүүн гол ролиие гүйсэдхэгшэ Владимир Манкетовэй шадабари бодото хэбээрээ үлэнхэй гэжэ тэмдэглэе. В. Манкетов тэрэ үедэ Ленинградай консерваториие hая дүүргээд, Буряадай оперо болон баледэй театрай дуушан болоод байгаа. Тэрэ лирическэ баритон хоолойгоор фильм соо С. Рахманиновай оперohoo Алекын каватиные гүйсэдхөө hэн.

Композитор В. Соловьев-Седойн анха түрүүшынхеэ кинофильмдэ бэшэhэн дуунууд Владимир Манкетовэй гүйсэдхэлгөөр зэдэлээ юм. Тэдэнэйнь нэгэн «Москвагай милициин марш» гээшэнь радиогоор ходо дамжуулагдажа, hүү... бүхы оромнай даган ... хамнай. Удааншье бо... Владимир Манкетов «... hалбаржа байхада» гэ... нодо (сценариин автор ... лай Дамдинов, найруул... бигшань Ярополк Лап... ёрдохи ролёо гүйсэдх... рэ сагаантанай хасаг ... Гэлэг боложо наадаа hэ... нэ, хубисхалта хүдэлгэ... рагүй, доторой хара ... hанал бодолтой ангин... дай түлөөлэгшые арти... дамараар, үнэншэмээр ...

Кинорежиссер А. Ц. Дашиев Кинематографиин бүхэсоюзна институт дүүргээд, «Мосфильм» киностудида ажаллаха үедөө «Три солнца» («Гурбан наран»), Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо Исай Калашниковай «Мүрдэлгэ» гэhэн туужын удхаар буулгагдаhан фильмүүдые найруулан табиhан байна.

Амжалтатай үнгэрхэтнай болтогой!

ХҮГЖЭЛТЫНГӨӨ ЗАМДА

«Литературна-уран һайханай эмхинүүдэй хүдэлмэриие шэнэдхэн хубилгаха тухай» ВКП (б)-гэй ЦК-гай 1933 оной апрелиин 23-най тогтоолой үндэһөөр тэрэл жэлдэ үнгэргэгдэһэн Зүүн Сибириин хизаарай уран зураашадай түрүүшын конференци дээрэ Верхнеудинск хотодо филиалтайгаар Зүүн Сибириин Уран зураашадай холбоон эмхидхэгдэһэн байгаа.

Уран һайханай соёл гээшые шэнэ, социалис ёһоор байгуулха тухай Буряад ороной зохёохы ажалтанай урда партии, правительство ехэ хараа зорилгонуудые табиһан юм. Эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ, үргэдхэхэ зорилгоор 1938 ондо 10 уран зураашад Москва, Ленинград ошоһон юм. Тэндэ манай эхэ заха уран гартан анха түрүүшынхеэ ородой болон дэлхэйн уран һайханай бүтээлнүүдые дүтөөр хаража, һуража абаха аргатай болоо һэн. Гадна тэрэ үеымнай уран зураашад совет харуулан ойлгуулха искусствын мэдээжэ ажал ябуулагшадай выставкэнүүдые үзэһэн, мастерскойнуудтань орожо хараһан юм.

Гушаад онуудай һүүл багаар Москвада үнгэргэгдэхэ Буряадай литература болон искусствын декадада бэлэдхэл эршэмтэйгээр ябуулагдажа захалаа һэн. Декадын эхилхын урда тээ, хахад жэл урид искусствовед Б. В. Веймарн (мүнөө СССР-эй Уран зурагай академиин бодото гэшүүн), мэдээжэ график А. Д. Гончаров гэгшэд Улаан-Үдэ ерэжэ, залуу уран зураашадта зүбшэл заабари үгэһэн юм.

Москвагай бүлэг урашуул декадын ахамад уран зурааша Г. Кигельтэй хамта театрнуудай, мүн правительственна концертын уран шэмэглэлнүүдые бүтээгээ һэн.

Декадын выставкэдэ табигдаһан уран зурагууд, графика болон арадай уран бүтээлнүүд харагшадта ехэтэ һайшаагдаһан байгаа. Илангаяа Ц. Сампиловай «Талын дуран», «Ургашан», Д. Тудуповай «Барилдаашад», Ал. Тиминэй зурагууд болон Г. Тубчиновай, Д. Чагдуровай, Д. Логиновагай уран бүтээлнүүд үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байгаа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ олон уран зураашад гартаа буу барижа, фронт дээрэ ябаа. Хатуу шанга байлдаануудай талмайһаа Д. Д. Тудупов, А. Х. Аюшинов гэгшэд бусаагүй. Тиихэдэ эндээ үлэһэн уран зураашад поэдүүдтэй хамта агитплакадуудые олоор гаргалсадаг, городой болон сэрэгэй частьнуудай захилаар шэмэглэлгын хүдэлмэринүүдые олоор бүтээдэг һэн.

Дайнай һүүлэй үенүүдтэ манай уран зураашад зохёохы ажал, хүдэлмэреэ һэргээжэ, республиканска, мүн зоно хоорондын выставкэнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа захалаа бэлэй.

Илангаяа 1958—1959 онуудта, хоёрдохи декадын бэлэдхэлэй үедэ, уран зураашадаймнай ажал эршээ абажа захалаа һэн. Манай Уран зураашадай холбоон уран һайханай дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудые дүүргэһэн А. Сахаровская, Г. Москалев, Г. Баженов, А. Хомяков, М. Метелкина, К. Сергеев, Б. Садыков, В. Гончар, Э. Аюшеев, М. Воробьев, Ю. Чирков болон бусад бэлигтэй нүхэдөөр олошороо һэн. Декадын выставкэдэ тэрэ үедэ дээдэ һургуулинуудта һуража байһан студентнэрэй бүтээлнүүд табигдаа бэлэй.

1960-аад онуудһаа ажалша хүниие магтаһан, республикынгаа түүхэ харуулһан гүнзэгы удхатай уран зурагууд олоор бүтээгдэжэ захалаа һэн.

1970—1980 онуудай хугасаада манай холбооной выставочнэ ажал ябуулга нилээд үргэдэжэ эхилээ. Энэ хадаа манай мастернуудай бэлиг шадабаряа дээшэлүүлжэ байһые гэршэлээ гээшэ. Энээн тухай түбэй газетэ, журналнууд мэдээсэдэг, статья монографинуудай согсолборинууд хэблэгдэдэг болоо бэлэй.

Байгаалиин зурагуудые болон портредүүдые олоор зураһан РСФСР-эй арадай уран зурааша А. Казанскиин «Тоонто», «Хонишод», «Жэргэмэлнүүд дуулана» гэһэн, Буряадай АССР-эй арадай уран зурааша С. Ринчиновэй, сэрэгэй-патриотическа темэдэ уран бэлигээ дэлгэһэн РСФСР-эй габьяата уран зурааша Г. Москалевой, олон зураг бүтээлнүүдые хэһэн РСФСР-эй арадай уран зурааша А. Тиминэй, Буряадай АССР-эй арадай уран зураашад Ю. Чирковой, М. Метелкинагай, Т. Рудиин уран бэлигэй аша үрэ манай холбооной зохёохы хэрэгтэ сэгнэшэгүй ехэ байна. Гадна Буряадай АССР-эй габьяата уран зураашад А. Цыбикова, В. Гришенко, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша М. Оленников, Б. Садыков гэгшэд залуугай зали охитойгоор ажаллана.

Графикын талаар РСФСР-эй арадай уран зурааша А. Сахаровскаягай, РСФСР-эй габьяата уран зурааша А. Окладниковай, Буряадай АССР-эй арадай уран зураашад А. Неволинагай, М. Шестаковагай болон бусадай амжалта арсашагүй даа.

Скульптурын талаар Буряадай арадай уран зураашад Э. Цыденов, Г. Васильев, Буряадай АССР-эй габьяата ажал ябуулагша В. Уризченко, М. Эрдынеев, Буряадай АССР-эй габьяата уран зурааша Б. Энкеев гэгшэд ехэ аша үрэтэйгөөр ажаллана гээшэ.

Мүнөө үедэ манай холбооной залуушуулай секцидэ гуша гаран хүн тоологдоно. Тэдэнэй бүтээл, зохёолнуудай выставкэнүүд байд гээд лэ үнгэргэгдэнэ, зүбшэн хэлсэгдэнэ. Тэдэнэр республикынгаа хүдөө нютагуудаар, Байгал-Амарай түмэр замай барилга дээгүүр ябажа, зохёол, бүтээлнүүдэйнгээ удхые олодог, шэнжэлдэг байна. Тиихэдэ арадай бэлигтэнэй секцидэ 37 хүн тоологдоно. Тэдэнэй 17-ниинь СССР-эй Уран зураашадай холбооной гэшүүд болонхой.

1979 ондо Улаан-Үдэдэ зарлагдаһан РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной пленум болон «Бидэ БАМ баринабди» гэһэн Бүхэроссиин выставкэ манай холбооной ажалда ехэ удха шанартай байгаа. Гадна Москвада, Ленинградта, Бакуда, Ереванда, Алма-Атада 1980—1981 онуудта үнгэргэгдэһэн Буряадай уран искусствын выставкэнүүд дурасхаалта болонхой. Мүн манай уран зураашадай болон арадай уран бэлигтэнэй бүтээлнүүдые харуулһан «Буряадай заншалта искусство» гэһэн выставкэ 1982 оной декабрь һарада Парижда ЮНЕСКО-гэй штаб-квартирада эмхидхэгдэжэ суурхаа һэн. Буряадай олон уран зураашадай бүтээлнүүд харийн оронуудаар, тусхайлбал: ГДР-тэ, ФРГ-дэ, МНР-тэ, Польшодо, Чехословакида, Швецидэ, Киптэ, Шри-Ланкада, Индидэ эмхидхэгдэһэн выставкэнүүдтэ табигдаһан байха.

Майн 17-һоо 20 болотор Москвада үнгэргэгдэхэ Буряадай литературын болон искусствын үдэрнүүдтэ манай Уран зураашадай холбоон хоёр выставкэ эмхидхэхэ байна. 1-дэхи выставкамнай майн 17-до Уран зураашадай байшанда нээгдэжэ, ниислэл хотын түлөөлэгшэдэй урда уран зурагай, графикын, скульптурын болон гоёон шэмэглэлгын, мүн арадай уран бүтээлэй зүйлнүүд үргэнөөр дэлгэгдэхэ.

Хоёрдохи выставкэмнай шэмэглэлгын болон арадай уран бүтээлэй Бүхэроссин музейдэ үдэаадахи үдэрынь нээгдэхэ. Тэрэ выставкэдэ гол түлэб Парижда табигдаһан уран бүтээлнүүд дэлгэгдэхэ юм.

Эхэ оронойнгоо ниислэл хотынхидто үнгэрһэн арбан жэл соо туйлаһан амжалтануудаа дэлгэн харуулхын урда тээ уран зураашадайнгаа зохёохы хэрэгэй хүгжэлтые тобшо тэдыгээр дурдахада иимэл даа.

Д-Н. ДУГАРОВ,
Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной түрүүлэгшэ, РСФСР-эй арадай уран зурааша.

Советскэ Союзай Герой, РСФСР-эй габьяата уран зурааша Георгий Николаевич Москалёв Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үзэгдэлнүүдые ойндоо һэргээн, олон зураг бүтээлнүүдые зураһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уран зурааша Г. Н. Москалёв мастерской соогоо.

В. МАТВИЕВСКИИН фото.

ДУУШУУЛ ХӨӨРЭНЭ

...ьяна РИНЧИНОВА, гүрэнэй дуу, хатарай «Байгал» ...иин дуушан:

...хамниганай районой Мэлэ нютагта түрэһэнби. Заахан ...дуулаха дуратай һэм. 1982 ондо Улаан-Үдын хүгжэ...мэй училищиие дүүргээд, «Байгал» ансамбльда уригдан, мүнөө ...коллективтэ ажаллажа байнаб. Түрэл Буряадайнгаа ...нютагуудаар гастрольдо ябааб. Түнхэндэ, түрэл За...минын ехэ халуунаар бидэниие угтаа. Мүн Закавка...зиистанай газарнуудаар, Уралай хотонуудаар яба... һэмди.

...Москвада болохо тоосоото үдэрнүүдтэ хабаадаха ...тон баяртайб. Харюусалгашье ехэ гэжэ мэдэр...ад ба монгол арадай дуунуудые, тусхайлбал, «Оно... дээгүүр», «Моринной хатар» гэһэн найруулгануу...дэ гүйсэдхэхэб. Һайнаар дуулаха — минии гол ...

...ДУДЕЕВА, балерина, Буряадай АССР-эй габьяата ...:

...үүшын үдэр «Россия» гэжэ концертнэ зал соо үн...дэ концертдэ, үглөөдэрынь — баледэй үдэшэдэ ха... Бидэндэ ехэ харюусалга, найдабари даалгагдана. ...«Дон Кихот» гэжэ баледһээ па-де-де гүйсэдхэхэб. ...«Тореро» гэһэн баледтэ би хабаадахаб. Тиимэ... мордохынгоо урда тээ олон тоото репетици...лэбди. Тиихэдэ Москвагай харагшад эрилтэ ехэтэй ...Юуб гэхэдэ, 1979 ондо Москва ба Ленинград хото... үнгэргэгдэһэн манай театрай тоосоото үдэрнүүдтэ ...һэм. Тэндэ олон баледүүдые нэрлэбэл, «Дуран ту...», «Агуу гоохон Ангар дүүхэй», «Жизель» бале...харуулаа һэмди. Мүн тоосоото үдэшэнүүдые болон ...ай концертнүүдые үнгэргөө һэмди.

...үнгэргэхэ үдэрнүүднай мүн залуу артистнуудай ...харалга болоно бшуу. Тиимэһээ аха нүхэдэйнгөө ...найдабариие гүйсэд харюулха зэргэтэйбди.

...ШАГДАРОН, пианист, Бахай нэрэмжэтэ уласхоорон...курсын лауреат:

...0 ондо Бахай нэрэмжэтэ уласхоорондын конкурсдо ...58 хүн хабаадаа һэмди. Тэндэ лауреадай үндэр ...эдэ хүртэһэн байнаб. 1981 ондо Москвагай консер...дүүргээд, түрэл Буряад республикадаа ерэжэ, филар...ажаллажа эхилээ һэм. Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэһэн ...концертнүүдтэ, илангаяа хүгжэмэй һайндэрнүүдтэ, сим...орхестрэй концертнүүдтэ ходо хабаададагби.

...да үнгэргэгдэхэ Буряадай АССР-эй литературын ба ...үдэрнүүдтэ хабаадаха ехэ зол намда тудаа гэжэ ...Скрябинай «Ре-диез минор» этюдые, манай Буряа...композитор Виктор Усовичой «Фортепиано дээрэ ба ...инструментнүүдэй оркестрэй гүйсэдхэхэ элеги» ...ёолые тэндэ гүйсэдхэхэб. Концертнүүднай Компози...бүхэсоюзна байшан соо, Политехническэ музейдэ ...бусад газарнуудта үнгэргэгдэхэ.

...БОРОЕВ, дуушадай бүхэроссин конкурсын лауреат:

...ондо жэл Москвагай консерватори (профессор Ба... класс) дүүргэжэ ерээд, түрэл театртаа Чайковскиин ... (Водемон), Пуччиниин «Чио-Чио-Сан» (Пинкертон), ...ай «Хүхэ һахалта» (Хан хүбүүн) гэһэн оперно зу...хабаадааб. Буряадай АССР-эй байгуулагдаһаар 60 ...баярта зориулагдаһан Ямпиловай «Үхэлһөө хүсэ...н оперодо Дашын, Гуногой «Фаустда» гол партиие ...һанаатайб.

...да үнгэргэгдэхэ тоосоото харалгада хабаадаха тон ...тойбди, зохёохы хүдэлмэриин ольһотой, сэдьхэлээ ...байнабди. Пуччиниин «Турандот» гэжэ оперонһоо Ка...рние, Цырендашиевай «Түрүүшын дуран», Андреевэй ...нютаг тухай дууе» түгэсхэлэй концертдэ Москвада ...байнаб. Буряад оронойнгоо, түрэл арадайнгаа найр...дууһан харюулха, саашадаа бүри һайнаар, эрилтэ...ор ажаллаха гээшэ манай уялга болоно.

АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛДО ҮНДЭҺЭЛЭН

Буряадай гүрэнэй дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин уран бэлиг хаа хаанагүй суурхадаг болонхой. Арадай аман зохёол, хатар наадануудай дээрэ үндэһэлһэн программаяа 40 жэлэйнгээ ойн баярта ансамблиин коллектив недондо жэл харуулаа һэн. Мүнөө Москвада үнгэргэгдэхэ Буряадай АССР-эй литературын болон искусствын үдэрнүүдтэ ансамбль хэр бэлдэжэ байнаб, ямар программатайб гэһэн асуудалнуудаар «Байгал» ансамблиин уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ Ж. Д. ДАНДАРОВТА хандабабди.

— Эдэ үдэрнүүдтэ бэлдэлгын эгээл энэ харюусалгатай хаһа соо коллективэйнгээ бүлэгүүдтэ хореографическа, хүгжэмэй училищинуудай, соёлой институдай бэлигтэй залуушуулые урижа, хамтадаа 80 гаран хүнтэй коллектив эршэ зоригтойгоор ажаллаабди.

— Жамсаран Дармаевич, ансамблиинтнай программада мэдээжэ болоһон номернууд орохо бэзэ. Буряад арадай аман зохёолнуудһаа үндэһэлһэн хатарнууд тухай хөөрэжэ үгыт.

— Концертымнай программые шэмэглэдэг хатарнууд олон. РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Михаил Арсентьевэй найруулан табиһан «Мэндээшэн» гэһэн хатар ансамблиин түрүүшын номернуудай нэгэн байһан юм. РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Михаил Заславскиин найруулан табиһан «Манай басагад» гэжэ хатар программымнай баһал шэмэглэдэг гээшэ. Москвагаймнай харагшад эдэ хатарые үндэрөөр сэгнээ бэлэй. Республикымнай мэдээжэ балетмейстер Татьяна Гергесовагай найруулан табиһан гурбан хатар, нэрлэбэл, «Наадан», «Һойрой наадан», «ёохор», — концертын программа соо оруулагдаа. Тиихэдэ Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институдай ахалагша багша Леоненкын табиһан «Талын дуран» гэһэн хатар буряад арадаймнай ажабайдалые зураглана. Эдэ хатарнуудһаа гадна харагшадта ехэтэ һайшаагдаһан «Забайкальская лирическая», хальмаг хатарнууд программадамнай оролсохой. Түрүүшынь хатарые СССР-эй арадай артист Михаил Годенко, хоёрдохиинь РСФСР-эй арадай артист Баир Егоров гэгшэд найруулһан байха. СССР-эй элдэб арадуудай хатарнуудтай манай ансамблиин коллектив танилсуулдаг һайхан заншалтай гээшэ.

— Ансамблиин мэдээжэ артистнуудтай хамта залуу уран бэлигтэн Москвада үнгэргэгдэхэ литературын болон искусствын үдэрнүүдтэ олооро хабаадаха бэзэ...

— Зүб даа. РСФСР-эй арадай артистка Чимита Шанюшкина, Буряадай АССР-эй арадай артистнууд Владимир Шагжиев, Гуржап Эрдынеев болон бусад мэдээжэ дуушадтай, хатаршадтай хамта залуу уран бэлигтэн Москва мордобо. Тэдэнэй дунда залуу дуушад Валентин Жаргалов, Дымбрына Ринчинова, «Сочи-82» гэжэ совет дуунай бүхэроссиин дүрбэдэхи конкурсын дипломант Дарима Дугданова болон бусад нүхэд бүхы хүсэ шадалаа, бэлиг шадабарияа гарган ажаллаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Ятагистнуудай ансамбльда хамтадаа 18 басагад юм. Тэдэнэр баһал үдэр, һүнигүй репетици үнгэргөө, шэнэ программаяа республикынгаа алдарта ойдо зориулаа. Тиихэдээ эхэнэрнүүдэй, эрэшүүлэй хоорондо олон дуунуудые дуулахаар зэхэнэбди. Түрэл арадаймнай сэдьхэлдэ хадуун ябадаг, дундаршагүй аман зохёолой абдарһаа абтаһан дуунууд программын гол һуури эзэлнэ.

— Концертын программада оорынгоо хубитые оруулһан хүнүүд тухай нэгэ хэдэн үгөөр хэлэжэ үгыт. Тиихэдэ Буряадай ямар композиторнуудай зохёолнуудтай москвагайхидые танилсуулха хүсэлтэйбта?

— Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагшад Аюша Арсаланов, Сергей Балдаев, Борис Ким, дирижёр Лев Морозовский, хормейстер Светлана Батуева гэгшэд ансамблиин программые мүлиһ һайжаруулха хэрэгтэ ехэ оролдолго гаргаа. Тиихэдээ республикынгаа хүгжэмые хүгжөөхэ хэрэгтэ эхин һуури табиһан композиторнууд Бау Ямпилов, Дандар Аюшеев, Жигжит Батуев, Гавриил Дадуев гэгшэдэй зохёолнууд программа соо оруулагданхай. Мүн мүнөө үеын бэлигтэй композиторнуудай дуунууд, концертымнай шэмэглэхэ.

Түрүүшын үдэр — майн 17-до «Россия» гэһэн концертнэ зал соо үнгэргэгдэхэ ехэ концертдэ, мүн һүүлдэнь Чайковскиин нэрэмжэтэ концертнэ зал соо, Александр Фадеевэй нэрэмжэтэ Литераторнуудай түбэй байшанда, олимпийскэ тосхондо концерт харуулхабди. Ябахынгаа урда тээ майн 9-дэ тоосоото концертынгоо программые Улаан-Үдынгөө харагшадта харуулаабди. Энэ хадаа түрэл арадайнгаа урда үнгэрһэн тоосоон болоно бшуу. Харагшад, шагнагшад манай ансамблиин программые халуунаар угтаа. Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярые угтуулан, Москвада үнгэргэгдэхэ литературын болон искусствын үдэрнүүдтэ нэрэтэй солотойгоор хабаадаха гэһэн зорилготойбди.

Гүрэнэй дуу, хатарай «Байгал» ансамбль, СССР-эй элдэб үндэһэ яһатанай хатар, дуунуудые олоной дунда нэбтэрүүлхэ хүдэлмэридэ онсо анхарал хандуулдаг. Тиихэдэ түрэл буряад арадай аман зохёол, хатар нааданууд ансамблиин программада оронхой. Москвада эхилһэн Буряадай АССР-эй литература болон искусствын үдэрнүүдтэ «Байгал» ансамблиин гэшүүд эдэбхитэйгээр хабаадаха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гүрэнэй дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин коллектив буряад хатар гүйсэдхэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХАРЮУСАЛГАМНАЙ ЕХЭ

Москва мордохынгоо урда тээ эршэ түгэлдэрөөр хүдэлэн, олон тоото репетицинүүдые үнгэргөөбди. Абтахаар хараалагдаһан найман зүжэг сооһоо 3 найруулга, тодорхойлбол, В. Митыповэй «Алтаар баян хүбшэдэ», Еврипидэй «Медея» гэһэн трагеди, мүн залуу автор С. Лобозёровой «Хүдөө нютагай хүлгөөтэ үдэрнүүд» гэһэн зохёолнуудые Москвада үнгэргэгдэхэ тоосоото үдэрнүүдэй үедэ харуулхабди. 1959 онһоо гэхэ гү, али Буряадай АССР-эй литературын болон искусствын 2-дохи декадаһаа хойшо манай театр Москвада уран бэлигээ харуулаагүй юм. Тиимэһээ мүнөө оперо болон баледэй академическэ театрай, гүрэнэй филармониин коллективүүдтэй хамта түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойн баярые угтуулан үнгэргэгдэхөө байһан Буряадай АССР-эй литературын болон искусствын үдэрнүүдтэ хабаадаха байһандаа харюусалгаяа мэдэрэн, тон эрилтэтэйгээр бэе бэедээ хандажа ажалланабди.

Сценэнүүдэй уран шэмэглэлые һайжаруулха, хүгжэмэй талаар артистнуудай ойлгосотойгоор дуугарахые, хүдэлсые тодо болгохо, мизансценэнүүдые һэлгэхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Жэшээлхэдэ, Еврипидэй «Медея» (найруулан табигшань А. Бурков) гэһэн зүжэгтэ хоорой хабаадалга онсо һуури эзэлнэ. Тиимэһээ тусхай репетицинүүд олон удаа үнгэргэгдэһэн байна.

1928 ондо манай театр мүндэлһэн юм. Манай театрай хүгжэлтын түүхэдэ ехэ амжалтануудшье, мүн заримдаа «зогсолтонуудшье» ушараа гээшэ ааб даа. Гэхэ зуура Москвада үнгэргэгдэхэ харалга манай театрай хүгжэлтын шатануудай нэгэн болохо байна. Юун тухай манай зүжэгүүд хөөрэнэб? Түрэл республикымнай авторнуудай зүжэгүүд Буряад орондо ажаһуудаг ород ажалшадай ажабайдалые зураглан харуулна. Мүнөө үеын ажабайдалай гол шухала асуудалнуудые элирхэйлхэ, театрай өөрын онсо маягые, дабтагдашагүй шэглэлые харуулха, элдэб ондоо жанрнуудтай танилсуулха, мэргэжэлэй талаар үндэр хэмжээндэ хүрэхэ гэһэн үг зорилгонуудые эдэ зүжэгүүдээ табихадаа хараалнабди. Тиимэһээ Еврипидэй «Медея» гэжэ трагеди, буряад уран зохёолшо Владимир Митыповэй романай удхаар бэшэгдэһэн «Алтаар баян хүбшэдэ» гэһэн социально-түүхэтэ драма, мүн залуу автор Степан Лобозёровой «Хүдөө нютагай хүлгөөтэ үдэрнүүд» гэһэн комеди — эдэ зүжэгүүд манай театрай мүнөө үеын хүгжэлтэдэ хабаатай гэжэ һанагдана. Эдэ зүжэгүүдээ Хүүгэдэй түбэй театр соо харуулхабди.

Эдэ зүжэгүүдтэ бэлигтэй артистнууд хабаадаха. РСФСР-эй габьяата артистнууд Л. Архипова, Г. Шелкова, Буряадай АССР-эй арадай артистнууд Е. Путивец, И. Юхневич, Буряадай АССР-эй габьяата артистнууд Н. Туманова, В. Карасёва, О. Хлебникова, О. Мизевич, В. Доман, артистнууд Ю. Ноздрин, Е. Тихомиров, В. Павлюк, В. Барцайкин, Л. Слесарева болон бусад театраймнай зүжэгүүдтэ наадаха юм. Режиссёрнуудтай хамта Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, республиканска шангай лауреат, театрай ахамад уран зурааша В. Бройко, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Н. Быстров гэгшэдэй габьяа ехэ.

Москвагай һүүлээр Николаев, Орёл хотонуудта театраймнай гастрольнууд эхилхэ юм. Тэндэ бидэ 10 зүжэг харуулхабди. Москвада литературын болон искусствын үдэрнүүдтэ хабаадахаа байһан зохёохы бүхы коллективүүдтэ амжалта хүсэнэбди, Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярай дүтэлжэ байһан һайндэрөөр бүхы ажалшадые уридшалан амаршалнабди.

Н. ЛОГАЧЕВ,
РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, гүрэнэй ород драматическа театрай ахамад режиссёр.

...адаа бэлэй. Тэрэнэй ...ябарие тайлбарилһан ...арасань ямар нэгэн ...ай һүүлшынгөө аюул...айсада бэеэ нюугаад ...байһан маягтай. Тии... Гэлэг хадын хабшал ...аража ерэхэ ёһотой ...Армиин отрядые һу...зорилготой һэн.

...хэһээлтэ ерээ, ...орэгшэдһээ ажабайда... бодото удхые ойл...ёһан Дэнсэма сагаан ...офицер Гэлэг үбгэеэ ...бүдэжэ алана. Энэ ...Буряадай Д. Банзаро...нэрэмжэтэ багшанарай ин... студент, Валентина ...(Абрамова) гүйсэд... Тэрэ үеэр Минск хо...үнгэргэгдэһэн Бүхэсоюз...фестивалиин дүнгөөр ...артист эхэнэрэй ролиие ...гүйсэдхэһэнэй түлөө ...ыртөө бэлэй. Һүүлдэнь ...ева «Сэнхир голнуу...нууд» гэһэн фильмдэ ...нуудай нэгые П. Ни... Н. Гендунова, М. Мун...эдтэй харилсан гүй... һэн.

...онуудаар В. Дагба...(Абрамова) Бүхэсоюзна ...графиин институдай ...кино-шэнжэлгын фа... дүүргээд, мүнөө тэн...лажа байдаг.

...мэдээжэ болоһон кино...нууд: Ленинскэ ком... шангай лауреат Алек...Итыгилов, Барас Хал...гэгшэд кинематогра...институт элдэб үедэ ...һэн юм.

...Халзанов түрүүшынгээ «Сагаан морин», «Һүүлшын намнална» гэхэ мэтэ фильмүүдээ түрэл Буряад орондоо буулгаа һэн. Удаань «Нүүдэл фронт» буулгагдаа. Һүүлшынь хоёр фильм манай хизаарта болоһон граждан дайнай үеые зураглана. Жэшээлхэдэ, «Нүүдэл фронт» гэжэ фильм соо суута партизан командир П. Е. Щетинкинэй болон Монголой национальна герой Хатан Баатар Магсаржавай образууд совет киноискусствада анха түрүүшынхеэ харуулагдаа юм. Щетинкинэй рольдо СССР-эй арадай артист Петр Глебов наадаа һэн. Энэ фильмдэ хабаадаһан мэдээжэ казах артист Нурмухан Жантурин урянхай угсаатанай лама боложо наадаа. Танигдаагүй, мэдэгдээгүй геройн о б р а з гаргаха хэрэгтэнь буряад нүхэдэйнь туһалһан т у х а й зүбшэл заабари үгэһэн тухайнь иигэжэ бэшээ һэн: «Намда хамаг юумэн хуу баран шэнэ, танигдаагүй байгаа. Би ислам, христиан шажангуудай маягуудтай танил һэм. Харин анха түрүүшынхеэ буддизмтай ушарха баатай болооб. Режиссёр Барас Халзанов өөрөө намда туһалаа. Тэрэ ехэ бэлигтэй хүн, һайн шүлэгүүдые бэшэдэг, зураг зурадаг. Тиихэдэ СССР-эй арадай артист Гомбо Цыденжапов ехэл бэрхэ багша һэн. Али хургааран ямар хүдэлсэ хэжэ, ламанарай дуугаралсангүй ойлгосодог «хэлые» заажа үгөө».

Барас Халзанов тэрэшэлэн «Нээлтэ», «Булын баярта үдэр» гэһэн фильмүүдые табяа. Гэбшье башкир-драматург Мустай Каримай «Һарын хиртэһэн һүни» гэжэ пьесээр табиһан кинонь олониитын һонирхол үүсхээ. Энэ фильм табихадаа, режиссёр Казахстанай, Узбекистанай, Киргизэй болон Башкирай бэлигтэ артистнуудые урижа буулгаһан юм. Тэдэнэр нэгэ амисхаал доро бэлигтэ гүйсэдхэлгөөрөө режиссёрой һанаһан хэрэгые, М. Каримай зохёолой удхые экран дээрэ үнэншэмөөр харуулжа шадаа һэн. Илангаяа режиссёр Б. Халзанов тус зохёолые өөрын нюдөөр уншажа, тэрэнэй гол удхые өөрынгөө ойлгосоор дэлгэн тодоор, һонирхолтойгоор харагшадай урда дэлгээ гээшэ. Өөрын национальна соёл соо хүмүүжэһэн уран бэлигтэ режиссёр ондоо арадай һанал бодолые бэрхээр, зүбөөр таагаа бшуу. Энэмнайл социалис общество дотор үндэһэ яһатанай соёл болбосоролой нэгэ нэгэнтээ харилсан, баяжан хүгжэжэ байдагые бодотоор гэршэлнэ ха юм.

Александр Итыгилов зохёохы замаа кинооператораар захалһан юм. Ал. Довженкын нэрэмжэтэ Киевэй киностудида «Булад яажа хатуужааб» гэһэн олон серитэй фильм буулгажа, Ленинскэ комсомолой шанда хүртөө. А. Итыгилов режиссёрнуудай дээдэ курса дүүргээ һэн. СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат, уран зохёолшо В. Распутинай рассказаар тэрэнэй табиһан «Уулзалга» гэжэ фильм режиссёрой ехэ амжалта болоно. Энээн тухай нэгэтэ Эрхүү хотын уншагшадай: «Ямар зохёолнуудаарнай табигдаһан фильмүүд тандаа һайшаагданаб» гэһэн асуудалда В. Распутин хоёр лэ кинорежиссёрые дурдаа һэн. Тэдэнь—«Франци хэлэнэй хэшээлнүүд» (режиссёр Евгений Ташков), мүн «Уулзалга», «Баабгайн арһан худалдагдана» (режиссёр А. Итыгилов) гэһэн фильмүүдые табигшад.

Һүүлэй үедэ буряад артистнууд гансашье республикадаа зориулагдаһан кинонуудта буулгагдана бэшэ. Жэшээлхэдэ, «Мүрдэлгэ» (сценариинь автор И. Калашников режиссёр Арья Дашиев) мүн бусадшье республиканудай фильмүүдтэ хабаадалсадаг болонхой. Жэшээлхэдэ, РСФСР-эй арадай артист Буда Вампилов «Һүүлшын намнална», «Үгы болоһон гэршэ», «Һүүлшын агнуури», «Эсэгэ ба хүбүүн», «Сибирячка», «Агуухэ самоед» болон бусад фильмүүдтэ наадажа, үргэн олон харагшадта һайн мэдээжэ болонхой. Һаяшаг Буда Вампилов ФРГ-дэ эльгээгдэхэ «Алмаз зүргэнүүд» гэжэ 13 серитэй кинодо буулгагдаһан байна.

Буряад ороной искусствын бэлигтэнэй кинофильмнүүдтэ наадалга, мүн буряад кинорежиссёрнуудай буулгаһан фильмүүд шэнэшье, һонирхолтойшье зүйлнүүдээр совет кинематографиие баяжуулна гээшэ.

А. СЕМЕНОВ,
киногой шэнжэлэгшэ.

Эрхүү хото.

ШЭНЭ НОМУУДЫЕ ХҮЛЕЭНЭБДИ!

Цэрэн Галановай «Хун шубууд» гэжэ романиие яһала зохидшоогоо һэм. Зүгөөр «Саран хүхын туужа» гэжэ зохёолынь намда үлүүгээр һанагдаа һэн. Манай үеын орёо хүшэр ажабайдалай һудалай сохисые уран зохёолшо тон хурсаар харуулжа шадаа. Би энэ повестиие түрүүн буряад хэлэн дээрэ, удаань ород хэлэн дээрэ уншаа һэм.

Би литературна асуудалые шэнжэлдэг хүн бэшэ аабзаб даа. Зүгөөр юрын уншагша хадаа өөрынгөө һанамжые хэлэхэ эрхэтэй байгаа ёһотойб.

Буряад уран зохёолшодой зариманиинь түрэл хэлэндээ һалаар хандана гү даа гэжэ обеёрдогби. Хоорондоо найралдаагүй, зохилдоогүй холбоо үгэнүүд, бүхэли мэдүүлэлнүүд, үгүүлэлнүүд, хэлэндэ торсолдоод, саашань уншаха һүзэгыеш алдуулмаар оборотнууд дайралдадаг.

Би ехэ сүлөөгүй ажалтай хүм. Үдэр бүри ном уншажа байха арга олдодоггүй. Гэбэшье оюун бодолоо тэдхэхэ, һайн ном уншажа, сэдьхэлээ ханааха дуран хүрэдэг, халта сүлөө забай олдоо һаа, ном уншажа амжахаш. Тэрэ тоодо буряад номой олдобол, баһал баясажа уншахаш. Теэд... Уншажа байһан номшни хэлэнэйнгээ, найруулгынгаа талаар һанаһанда хүрэхэгүй байгаа һаа, ходы ехэ гомдол сэдьхэлдэ түрүүлдэг бэ!

Энэ талаараа Цэрэн Галановай зохёолнууд бусадһаа илгардаг гэжэ һанагшаб. Мүнөө Москвада болохо литературын болон искусствын үдэрнүүдтэ ошохо түлөөлэгшэдэй дунда Цэрэн Галановай оролсоһондо би баяртайб, амжалта хүсэнэб.

Үшөө һайн номуудые хүлеэнэбди!

С. НАГМИТОВА,
Загарайн районой Онохойн поселогой больницын врач.

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

СПОРТЫН «ОДОД» АЙЛШАЛХАНЬ

Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадтай уулзахаяа ВЛКСМ-эй ЦК-гай болон СССР-эй Спорткомитедэй агитпоезд майн 18-haa 25 болотор манай республикада ерэхэнь. Самбо барилдаагаар, боксоор, дзю-догоор, уран hайханай гимнастикаар СССР-эй суглуулагдамал командануудай гэшүүд тэрэнэй бүридэлдэ орохо байна.

СССР-эй Спорткомитедэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ, Олимпиин наадануудай хоёр дахин чемпион, спортын габьяата мастер Борис Николаевич Лагутин спортивна делегацине хүтэлбэрилхэ юм.

Самбо барилдаагаар СССР-эй Спорткомитедэй ахалагша тренер Ю. Ф. Борисочкин, СССР-эй Спорткомитедэй спортын мүрысөөнүүдэй таhагай начальнигай орлогшо В. С. Белов, «Советский спорт» газетын корреспондент В. Голубев болон бусад тэрэнэй бүридэлдэ орохо.

Самбо барилдаагаар дэлхэйн 3 дахин чемпион, дэлхэйн Кубогта хүртэгшэ, спортын габьяата мастер Андрей Ходырев, дэлхэйн 3 дахин чемпион, Европын ба СССР-эй оло дахин чемпион, дэлхэйн Кубогта хүртэгшэ, спортын габьяата мастер Виктор Астахов (хоюулаа Москваhаа), дэлхэйн чемпион, СССР-эй хэдэн дахин чемпион, спортын габьяата мастер Магомед Рамазанов, СССР-эй чемпион, уласхоорондын классай спортын мастер Антон Новик (хоюулаа Минскhээ), боксоор дэлхэйн чемпионууд — спортын габьяата мастернууд Юрий Александров, Александр Ягубкин, Олимпиин наадануудта, дэлхэйн чемпионадта мүнгэн медаляар шагнагдаhан, Европын чемпион, спортын габьяата мастер Виктор Мирошниченко урзанда жэл манай Улаан-Үдэдэ болоhон залуушуулай бүхэсоюзна мүрысөөндэ илаhан, энэ үбэл Америкын Холбоото Штадуудта үнгэргэгдэhэн нүхэр ёhоной мүрысөөнүүдтэ онсо шалгарhан уласхоорондын классай спортын мастер Виктор Моршнев, эдиршүүлэй дунда дзю-до барилдаагаар Европын чемпионадта шанда хүртэhэн уласхоорондын классай спортын мастер Лей Натани, спортын мастер Хирус Маргиани (хоюулаа Одессэhээ), уран hайханай гимнастикаар СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд—уласхоорондын классай спортын мастер Ольга Назарова, спортын мастернууд Наталья Очкал, Татьяна Бастыркина (бултадаа Москваhаа) болон бэлигтэй бэрхэ, алдар суутай бусад спортсменүүд делегациин бүридэлдэ ороно.

БАМ-ай барилгашадта ошохо замдаа Улаан-Үдэдэ хүрэжэ, промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэдтэй, hурагшадтай, студентнэртэй, эмхи зургаануудай түлөөлэгшэдтэй, спортын олониитэтэй уулзажа, амжалта илалтануудтухайдаа хөөрэхэ, тэдэнэй асуудалнуудта харюусаха, нүхэр ёhоной мүрысөөнүүдтэ хабаадаха байна.

РСФСР-эй ба СССР-эй арадуудай зунай VIII Спартакиадануудай жэлдэ манай республикада элитэ ехэ спортсменүүдэй айлшалан ерэлгэ Буряадай АССР-тэ физкультура болон спортые улам үргэнөөр хүгжөөлгэдэ нүлөөлхэ байhаниинь дамжаггүй.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

МЕДИГҮҮД ИЛАА

Хяагтын районой «Ленинское знамя» редакциин шанда хүртэхын түлөө хүнгэн атледүүдэй эстафетэ—дамжуулгын заншалта урилдаан Хяагта хотодо hаяхан үнгэргэгдөө.

Наратай сэлмэг аад, шанга hалхитай үдэр дүн хамта 120 гаран спортсмен урилдаанда хабаадалсаба. Урилдаанай замай бүхы шатануудта шанга тэмсэл болоо.

Бага наhанай бүлэгэй дунда Хяагтын 2-дохи дунда hургуулиин команда түрүүлэн ерэжэ, нэгэдэхи hуури эзэлбэ. Командынгаа илалтада Наташа Заварзина Лена Корнилова хоёр нилээд ехэ хубитаяа оруулаа. Тэдэнэр «4» ба «5» гэhэн сэгнэлтэтэйгээр hурадаг. Хоюулаа баскетболоор районой суглуулагдамал командын гэшүүд юм. 3-дахи интернат-hургуулиин, Сүхын дунда hургуулиин команданууд шангай удаадахи hууринуудта гараба.

Аха наhанай бүлэгэй дунда урилдаан эгээл hонирхолтойгоор үнгэрөө. Медицинскэ училищиин спортсменүүд урилдаанда илаха гэжэ спортдо дуратайшуул мүрысөөнэй урда тээ хэлээ hэн. Харин урилдаанай үедэ Хяагтын 1-дэхи дунда hургуулиин hурагшад бүхы шатануудта түрүүлжэ ябатараа, медигүүдтэ, удаань 3-дахи интернат-hургуулиин командада гаргажа, гурбадахи hуурида гараа. Медицинскэ училищиин команда тиигэжэ нэгэдэхи hуури эзэлээ.

Урилдаанда илаhан команданууд дамжуулгын кубогуудаар, спортсменүүд грамотануудаар шагнагдаа.

А. КЛИМОВ.

ЗАНШАЛТА УРИЛДААН

«Баргузинская правда» газетын шанда хүртэхын түлөө 18-дахи заншалта урилдаан районой түб hууринда үнгэргэгдэбэ. Эрэшүүлhээ, эхэнэрнүүдhээ, эдиршүүлhээ бүридэhэн 19 команда мүрысөөндэ хабаадалсаа.

Дүн хамта 200 хүн урилдаhан байна. Баргажанай дунда hургуулиин эдиршүүлэй команда онсо шалгаржа, түрүү hуури эзэлээ. СССР-эй спортын мастерта кандидат, 10-дахи классай hурагша Владимир Перелыгин бултанhаа түрүүлжэ, командынгаа илалтада ехэхэн хубита оруулаа.

Эрэшүүлhээ бүридэhэн хоёр команда шалгарба. Райгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таhагай хүдэлмэрилэгшэд, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түлөөлэгшэд урилдаанда хурдан түргэн шадабаряа элирхэйлээ. Баян-Голой дунда hургуулиин багша Бато-Жаргал Гармаев фиништэ хүрэхэ багтаа милициин сержант Александр Гаськовые ахижа, урдань ороhон байна.

Эхэнэрнүүд сооhоо Баргажанай дунда hургуулиин басагад мүрысөөндэ түрүүлээ.

Арадай ажахын элдэб hалбаринуудай мэргэжэлтэдэй, хүдэлмэришэдэй, предприяти болон ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй урилдаанда хабаадаhаниинь hайшаалтай. Жэшээлхэдэ, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахамад экономист В. Б. Ботогоев командынгаа нэрэ хүндые хамгаалалсаhан байна.

Районно газетын редактор Л. М. Цыремпилов, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь Павел Мальцев гэгшэд илагшадта шангуудые, дурасхаалта бэлэгүүдые барюулаа.

А. КАПУСТИН.

СССР-эй КУБОГТА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

Улаан-Үдын Железнодорожно техникумэй спортын зал соо волейболоор СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө үнгэргэгдэhэн мүрысөөн дүүрэбэ. Дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлhэн наадандa Томскын «Труд», Новокузнецкын «Буревестник», Мирнын «Геолог», Комсомольск-на-Амуре хотын «Смена», БАМ-ай Буряадай участогай барилгашадай эрэшүүлэй команданууд хабаадаhан байна.

Эдэнэрэй дундаhаа Комсомольск-на-Амуре хотын «Смена» командын спортсменүүд, БАМ-ай, «Труд», «Геологой» гэшүүдые тус тустань 3:1, Новокузнецкын «Буревестник» командые 3:2 гэhэн тоотойгоор илажа гараhан байна. Тиигэжэ эдэнэр Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоноhоо эрхимлэжэ, түгэсхэлэй наадандa хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ. Томскын «Труд», Кемеровскэ областиин «Буревестник», БАМ-ай команданууд удаадахи hууринуудые эзэлээ.

Н. ИВАНОВ.

ГАИ-гай экран

Байгша оной дүрбэн hарын дүнгые хаража, сосголжо үзэхэдэ, республикын харгы замууд дээрэ аварн хэгшэдэй тоо үсөөрхэhөө байтагаи, олошорноп байба. Энэ талаар Бэшүүрэй, Загарайн, Хэжэнгын, Хойто-Байгалай районуудта бусадта орходоо олон усал болоhон байба. Шалтагаанинь гэхэдэ, эдэнэрэй диилэнхи олониинь hогтуугаар машина жолоодоhон, нүгөөдэ зариманиинь машинаяа хэмhээ үлүү түргөөр ябуулhан байба. Посольск станциин монтёр В. Гребенкин гэгшэ нүхэдөөрөө архидаhанай hүүлээр мотоциклдаа hуугаад табилуулжа мэдээ ха. Тиигэжэ ябаhаар, Большая Речка тосхон үнгэрхэ үедөө түргөөр ябаhан мотоциклаа залажа үрдиигүй, годиpуу дээрэ харгыhаа халяа ха юм. Тиигээд тэрэ хүндөөр гэмтэжэ, больницада орохо баатай болоо. Худалдаа наймаанай министерствын барилга-хабсаралгын управлениин таhагай начальник В. Балуров hэримжэгүйгөөр гүйлгэжэ ябаhаар, харгын усалда ороо. Тэрэ олон хүн зоной hүндэлдэг бэлшэр дээрэ машинаяа аалидуулангүй үнгэрхэдөө, табан наhатай үхибүү дайруулба. Хүндөөр гэмтэhэн Валя З. түргэн туhаламжа үзүүлдэг больницада ороhон байна.

Май hарын түрүүшын долоон хоногто гансахан Улаан-Үдэ хотодо hогтуугаар машина жолоодожо ябаhан 90 хүн ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэдтэ, ниитын инспекторнүүдтэ баригдаа. Тэдэнэй дунда Улаан-Үдын ТЭЦ-эй директор Ф. Печкин, 834-дэхи барилга-хабсаралгын поездын автокрановщик В. Аленин, Холбоолжоной уурхайн директорэй орлогшо В. Иванов, «Межколхозстрой» нэгэдэлэй оньhожоруулагдамал колонныи механик С. Санжиев, оньhожоруулагдамал 65-дахи колонныи участогай начальник Н. Яковлев болон бусад бии. Харгын дүрим эбдэhэн тухайдань материал Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГАИ-гай захиргаанай комиссиин үзэмжэдэ эльгээгдээ.

* * *

Улаан-Үдын районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй жолоошон П. Чистяков hогтуугаар харгын дүрим тээсгэн эбдэhэн юм. Һаяхан арадай сүүд энээнэй гаргаhан аашые хаража үзөөд, тэрэнние залан заhаруулгын хүдэлмэридэ нэгэ жэлээр ябуулха гэhэн шиидхэбэри баталан абаба.

Н. СЕМЕНОВ,
ГАИ-гай хүдэлмэрилэгшэ.

ТАСС · АПН · ХИЛЫН СААНАҺАА

УЛАСХООРОНДЫН ПРОФСОЮЗАЙ ХУРАЛДААН

ВЕНЭ. Эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряахын түлөө уласхоорондын профсоюзай комитедэй (Дубленскa комитедэй) заседани эндэ дүүрэбэ. «Эб найрамдалай ба ажабайдалай түлөө, ядерна дайнда эсэргүү» бүхэдэлхэйн ассамблейдэ бэлдэлгын асуудалнууд тэрээн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Энэ ассамблей байгша оной июнь hарада Прагада үнгэргэгдэхэ юм. Сентябриин 1-дэ үнгэргэгдэхэ эб найрамдалай түлөө профсоюзай ябуулгануудай үдэртэ зорюулагдаhан хэмжээ ябуулганууд, мүн бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэhэн байгаа.

19 ороной, тэрэ тоодо СССР-эй, Болгариин, Великобританиин, Венгриин, ГДР-эй, Индиин, Испаниин, Италиин, Канадын, США-гай ба бусад хэдэн гүрэнүүдэй, мүн Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин түлөөлэгшэд заседанида хабаадаба.

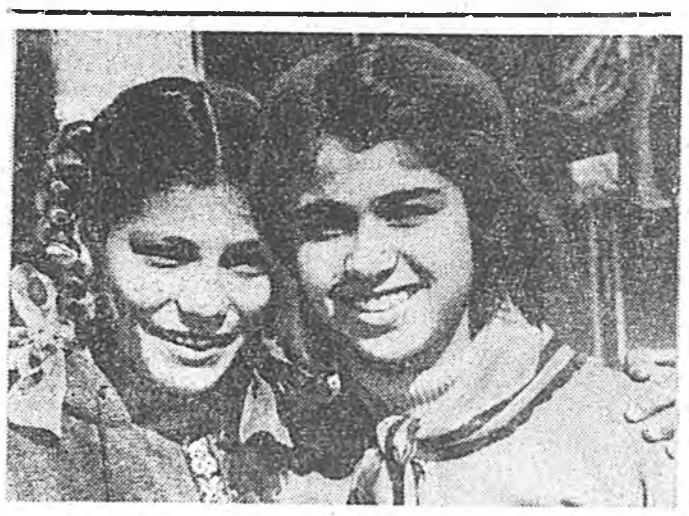
Империалис бүлэгөөрхидэй ээрхэг түримхэй ябуулгануудhаа уламжалан, дэлхэй дээрэхи байдалай улам түгшүүрилтэй болоhондо сэдьхэлээ хүдэлжэ байhанаа уласхоорондын профсоюзай комитет түгэсхэлэй документ соогоо мэдүүлнэ.

ПНР-эй СЕЙМЭЙ СЕССИ

ВАРШАВА. ПНР-эй Сеймэй сесси эндэ боложо, 1990 он хүрэтэрхи үедэ хүдөө ажахые, эдеэ хоолой комплексые хүгжөөлгын правительственна программые зүбшэн хэлсэhэн, бусад хэдэн асуудалнуудые хараба.

Энэ программа Польшын хүдөө ажахын мүнөөнэй байдалые, арга боломжые хараада абана, ороной арадай ажахыда тэрэнэй дүүргэдэг үүргые элирхэйлэн харуулна гэжэ депутадууд тэмдэглээ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхын, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхын тула таарамжатай hайн эрхэ байдал хангахые Польшын правительство саашадаашье оролдохо байна. Правительственна программые дэмжэжэ байhанаа Сейм мэдүүлээ.

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельский сессиин хүдэлмэридэ хабаадаба.

Афганистанай правительствын шиидхэбэриин ёhoop жэл хахад сагай урда тээ Кабулда «Ватан» («Эхэ орон») гэжэ хүүгэдэй байшан байгуулагдаhан юм. Афганистанай Демократическа Республикада эсэргүү дайнай үедэ түрэлхидhөө хахасаhан үхибүүд энэ байшанда хүмүүжүүлэгдэдэг. Ороной түүхэдэ түрүүшын иимэ эмхи зургаанда ДРА-гай правительство ехэ анхаралаа табидаг. Үнгэрhэн жэлдэ ороной гүрэнэй бюджедhээ энэ байшанда 31 миллион афгани hомологдоо hэн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Розея Махбуба хоёр «Ватанда» нүхэсөө.

ТАСС-ай фотохронико.

ЭСЭГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН ФРОНТЫН II СЪЕЗД

ХАНОЙ. Вьетнамай Эсэгэ ороноо хамгаалгын фронтын эндэ боложо байhан II съезд дээрэ партиин ЦК-гай Политюрогой гэшүүн, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фам Ван Донг КПВ-гэй ЦК-гай ба СРВ-гэй правительствын үмэнэhөө амаршалгын үгэ хэлэбэ.

Мүнөө манай орон хэзээ хэзээнэйхиhээ хүсэн түгэс юм гэжэ тэрэ хэлээ. Партиин сургал hургаалнуудаар, марксизм-ленинизмын хамагые илагша сургал hургаалнуудаар зэбсэгжүүлэгдэhэн бүхы арадай нэгэдэлhээ энэ хүсэмнай эхитэй юм. Аха дүү хүршэ оронуудтаяа, Советскэ Союзтай, бусад социалис гүрэнүүдтэй Вьетнамай тогтооhон хани барисаан, харилсаа холбоон, дайшалхы нэгэдэл энэ хүсэнэймнай үндэhэ hуури болоно.

Хэды ехэ бэрхэшээл түбэгүүдэй ушараашье hаань, СРВ богонихон болзор соо үндэhэн хубилалтануудые туйлаа гэжэ Фам Ван Донг тэмдэглээ.

Бүхы орон доторнай хүдөө ажахые хамтаруулгын хүдэлмэри бэелүүлэгдэжэ байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэри ургана. Олон жэлэй турша соо Вьетнам ондоо тээhээ эдеэ хоолой зүйлнүүдые түрүүшынхеэ асархаяа болиихой. Тусхай шэглэлтэй районуудта тариан ажал үргэнөөр эрхилэгдэнэ. Тиигэжэ техническэ ургамалнууд таригдана. Мал ажал хүгжөөгдэжэ байнхай.

Промышленность ехэ амжалтануудые туйлаа. Хүдөө ажахые хангаха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулна.

Фам Ван Донг СРВ-гэй социально-экономическа хүгжэлтэдэ ушаржа байhан дутуу дунданууудта анхаралаа хандуулба. Тэрэнэй хэлэhэнэй ёhoop, түсэблэлгын хүдэлмэри үшөөл hулаар хүгжөөгдэнэ.

Вьетнамай эгээл олоной хабаадалгатай ниитын-политическэ эмхи — Эсэгэ ороноо хамгаалгын фронт урдань табигдаhан ехэ шухала зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхэ байна гэжэ үгыигөө түгэсхэлдэ тэрэ мэдүүлбэ. Тэдэниие бэелүүлгэ социализм амжалтатайгаар байгуулха, социалис Эсэгэ ороноо найдамтайгаар хамгаалха, Зүүн-Урда Азида эб найрамдал хангаха арга олгохо байна.

Уласхоорондын шэнжэлэ...

БОДОМЖОТОЙ БАЙЛГЫН, ҺАЙХАН СЭДЬХЭЛЭЙ УРЯА

Бодомжотой байлгын, hайн hайхан сэдьхэлэй уряа Москваhаа бүхы дэлхэйдэ дахяад соностобо. Финляндиин ниитын хэдэ хэдэн эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой үгэhэн харюунуудай бүхы дэлхэй дээрэ үргэнөөр hайшаагдажа байhаниие тиимэээр тайлбарилжа болоно. Эдэ харюунууд хадаа мүнөө үе сагай гол асуудалнууд—эб найрамдал аршалан хамгаалгада, буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые зогсоолгодо, ядерна дайнай аюулые зайсуулгада Советскэ Союзай харюусалга ехэтэйгээр тодорхойгоор хандажа байhанай эли тодо гэршэ мүн гэжэ хаа хаанагүй сэгнэгдэбэ. «СССР найрамдалта добтолго хүсэ ехэтэйгээр хэнэ», — гэжэ Индиин «Хиндустан таймс» газетэ бэшэнэ.

Европын хойто зүгэй оронуудые ядерна буу зэбсэггүй зоно болгохо тухай Финляндиин дурадхалые Советскэ Союзай дэмжэлгэ, тиимэ зонодо орохо Европын хойто зүгэй оронуудта эсэргүүгээр ядерна зэбсэг хэрэглэхэгүй гэhэн уялга СССР-эй бэе дээрээ даажа абахаар бэлэн байhан ушар Скандинавиин оронуудта ехээр hайшаагдан дэмжэгдэбэ. Финляндиин демократическа хэблэл энээниие «Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политикын гэршэ» мүн гэжэ сэгнэhэн байна. Европын хойто зүгтэхи ядерна зэбсэггүй зонын статусые бэхижүүлгэдэ туhа нэмэри боложо магад, зонодо дүтэ шадарай өөрынгөө газар дайдада хабаатай зарим тон шухала хэмжээнүүд тухай далые СССР-эй хаража үзэхөөр байлгада энэ регионой олониитэ ба... лэл онсо анхарал хандуулна.

Совет эб найрамдалта эдэбхи ... нүүдэй удха шанарые багадхахын ... хүсэ шадал гэмнадаггүй баруун орон... пропаганда Советскэ Союзай оруулhа... радхалнуудай гүйлай ехээр анхара... байhаниие мэдэрхэ баатай болоо... шээнь, Англи ба Франциин ядерна ... гүүдые хараадаа абалсан, ракетэ... мүн боеголовконуудай талааршье ... подо ядерна зэбсэгүүдэй нөөсын тэн... тухай үгэеэ ойлголсохо дурадхал ... хэдэ хэдэн оронуудта бүтэмжэтэй ... хаар үгтагдаа» гээд, америкын «А... дэг информационно агентство тэм... Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые ... лаха тухай асуудалаар совет-американ... рэлдөөе «урагшань дабшуулхые» Со... Союз оролдоно гэжэ Америкын «В... тон пост» гэжэ буржуазна газетэ б...

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секре... эльгээгдэhэн асуудалнууд США-гай ... дент Р. Рейгандэ мүн лэ Финлян... эльгээгдэhэн байгаа, теэд тэрэнэй ... саагүй байhанда Финляндиин «Три... нантая» газетэ анхарал хандуулба... тын hанамжын ёhoop, энэ ушар ех... халтай юумэндэ тоогдобогүй. «Р. Р... ядерна зэбсэгтэ этигэдэг, тиихэдэнь ... Андропов—ядерна дайнай аюулhaa ... суулжа шадаха ухаан бодолой ... этигэдэг»—гэжэ тэрэ газетэ бэшэн...

МИЛИТАРИЗМЫН ПОЛИТИКЫЕ БУРУУШААНА

Буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалга ба уласхоорондын байдалые улам шахардуу шанга болголгодо зорюулагдаhан Рейганэй захиргаанай милитарис, балмад муухай хараа шугамые олон арад, тэрэ тоодо США-гай өөhэдынь хүн зон эрид шууд буруушаажа байна. Олониитэ хүн зоной hанамжа асуултын hүүлэй мэдээнэй ёhoop, бүхы американецуудай 79 процентнь Советскэ Союз болон Холбоото Штадуудые оруулалсан, ядерна бүхы гүрэнүүдээр хүн зониие олоор хюдаха буу зэбсэг бүтээн гаргалгые даб дээрээ зогсоохо дурадхалай түлөө байна. Олон миллион американецууд ядерна буу зэбсэгүүдые бодомжогүй ехээр бүтээлгые хизаарлаха эрилтэдэ өөhэдынгөө гар табиhан байха юм. Эб найрамдалай ба буу зэбсэгүүдые хуряан абалгын түлөө американ олониитын демонстраци ба митингнүүд США-гай олохон городуудта үнгэргэгдэнхэй. Иигэжэ юрын американецууд дай жүрөөдэгшэдэй политикада харюусана.

Ядерна буу зэбсэгүүдые США-гай ба СССР-эй бүтээн гаргалгые даб дээрэ зогсоолго, туршалга ба тараан тодхолгые хоёр талын хэгдэжэ боломоор шалгалтада шууд түргөөр абаха» уряатай резолюци американ конгрессэй түлөөлэгшэдэй палата hаяхан баталан абаба. Энэ резолюци доторшье Рейганэй захиргаанай балмад муухай хараа бодол эрид шууд буруушаагдана.

Һунгалтын түгэсхэлэй дүнгүүд хадаа США-гай эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй ехэ илалта гэжэ тоологдоно. «Түлөөлэгшэдэй палата энэ резолюциие абахадаа Советскэ Союзтай Женевэдэ хэгдэжэ байhан хөөрэлдөөн дээрэ ... дент Р. Рейганэй мүнөөнэй харaa ба... буруушааба гэшэ»,—гэжэ дурсаг... резолюциин авторнуудай нэгэн, ко... смен Эдвард Марки (демократ, ... чусетс штадhaa) мэдүүлээ. —США-... СССР-эй ядерна зэбсэгүүдые бүтээ... галгые дары түргэн зогсоожо, нөө... дыень горитойгоор хороохын түлөө... рикан арадай байhаниие hунгалтын... гүүд элирхэйлэн харуулба».

«Ядерна буу зэбсэгүүдэй шинэ ... мэнүүдые туршалга, зохёон бүтээл... тараан тодхолгые болюулха зори... США СССР хоёрой хоорондо хоё... лын шалгагдажа боломо хэлсээ дар... гэн баталхын» түлөөбди гэжэ мэнэ... hан Чикагодо боложо дүүрэhэн СШ... «католическа епископүүдэй нацио... конференциин» соведэй заседанида... баадагшад мэдүүлhэн байна. Тус ... нида хабаадагшадай диилэнхи олони... дуугаар пастырска бэшэг баталагдан... Тэрэ бэшэг доторнь өөhэдыгөө ала... ломо ядерна зэбсэгүүдые бүтээн ... гые хизаарлаха уряа хэгдэжэ, ядер... хэхэ үзэл бодол эрид шууд буруу... на.

Рейганэй захиргаанай милитарис... шугам Европын хүн зоной hанаае ... зобооно. Һанаа зоборито энэ ушар... дал Баруун Европын олон миллион ... ниие дайнда эсэргүү. ракетэнүүдэ... гүү, Вашингтониие буруушааhан лозу... тайгаар үйлсэнүүдтэ, талмайнуудта ... хыень баадхана, «Баруун Европодо ... ганэй захиргаанай гадаадын поли... олохон дипломадууд ямаршье нюуса... дагүйгөөр шүүмжэлнэ.

ЭЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙШҮҮЛ БА... ТЭДЭНИИЕ ҮМӨӨРЭГШЭД ЭЛИШЭЛЭГДЭ...

Һүүлэй хоёр hарын туршада ООН-ой Аюулгүйн Совет США-гай Никарагуада эсэргүү ээрхэг түримхэй ябуулгые хоёрдохёо үшөө дахин зүбшэн хэлсэжэ байна. Американ тагнуулай албаар бэлдэгдэhэн контрреволюционно хүсэнүүдэй ээрхэг түримхэй ябуулгануудhaa хохидолдо орожо байhан энэ ороной правительствээр тус асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаа. Ээрхэг түримхэй энэ харата ябуулгые эмхидхэн зоригжуулагша — Холбоото Штадуудhaa, мүн тэдэниие дахан дуурягшадhaa бэшэ дэлхэйн бүхы нэгэдэлнүүд Никарагуагай арадай талада байха зуураа, бандит ёhoной добтолгонуудые, хүн зониие алаха ябадалые дары болюулха, арад зонойнь өөhэдтөө шэлэhэн общественные hаад түбэггүйгөөр байгуулха арга боломжо Никарагуада олгохо эрилтэ табина гэжэ Аюулгүйн Совет дээрэ үгэ хэлэлгэ гэршэлэн харуулна.

Өөhэдынгөө hургаhан, буу зэбсэгээр хангаhан «сомосовецуудта» Никарагуада добтолхо зүбшөөлэй үгтэhэнэй удаа апрелиин эхеэр Аюулгүйн Совет түрүүн суглараhан байна.

Хүршэ гүрэн болохо Гондурасhaa газараар, агаарааршье контрреволюционно үлэгдэлнүүд добтолжо мэдээ. Никарагуагай хуулита правительствые хүндэгүй болгожо, hүүлэй hүүлдэ унагааха гээшэ ээрхэг түримхэй энэ ябуулгын гол зорилго байhан, мүнөөшье тиимэ зандаа үлэнхэй. Никарагуагай бэеэ даанхай байдалда, газар дайдынь бүтэн бүрин байлгада аюултай, түбэй Америкэдэ харша гэмтэ ... ганuудайнгаа түлөө США тон ш... шүүмжэлэгдэhэн байха юм. Энээн... шингтоной ямаршье hургаал абааг... hаниень үйлэ хэрэгүүдэй саашанхи ... жэлэл харуулаа.

Интервентнүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ... hон арадай нэгэ райондо бии бо... бандидуудые дарахатай зэргэ нүгөөд... ондо баhа ондоо банда эльгээгдэнэ. ... революционернүүд Гондурасай газа... рэhээ артиллериин буудалгаар дэм... добтолгодо ороно, хүсэ ехэтэ сохил... хадаа, гэдэргээ тэхэрин, хилын саа... ража, удаадахи добтолгодо бэлдэ...

Ээрхэг түримхэй ябуулгын тур... үедэ Вашингтоной тусхай тушаалта ... Никарагуада эсэргүү гэмтэ добто... бэеэ зайлуулха hэдэлгэ гаргадаг ... hаа, hүүлэй үедэ нюурайнгаа тэрэ ... хаяжа эхилээ. Ондоо хэншье бэшэ, ... президент Рейган өөрөө бэеэ даанха... публика тушаа нюуса далдагүй зана... жэ, саашадаа ЦРУ-гай харата ябуул... үргэдхэгдэхэ гэжэ ойлгуулhан байха...

ООН-ой Аюулгүйн Соведэй за... дээрэ мэнэ hаяхан үгэ хэлэhэн Ника... гай гадаадын хэрэгүүдэй министр М... кото гэгшэ Холбоото Штадуудые ... зуураа, тэдэн мүнөө дээрээ Никар... эсэргүү дай хэжэ байна гэжэ мэдүү...

И. АБЛАМ...
В. МАТ...
Ю. РОМАНЦ...
(ТА...)

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Зохёохы ажалай харюусалгатай шалгалта» — түрүү бэшэг. «Уулзалганууд, концертнүүд, хөөрэлдөөнүүд...» —Т. Волынцевагай корреспонденци. «Шухала хэрэгтэй ажал хүдэлмэри» — В. Бадмаевай репортаж. «Агропромышленна комплексын шатануудта» — материалнуудай суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Залуу коммунистын hургуули» — А. Шариповай статья. «Һайн хубилалтануудай хабар» — Л. Цыбиковагай корресподенци. «Харалгын дүнгүүд согсологдобо» — А. Шабаковай информаци. «Правда Бурятии» газетэдэ харюусана».

Гурбадахи хуудаhанда. «Саян Раднаев болон Сурена Дашицыренова гэгшэд дууланa» — О. Русиковой статья. Хилын саанаhаа мэдээсэлнүүд. Долоон хоногой юртэмсын hонин.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Теплицын ашаг олзо»—А. Козенкын статья. «Золтой билет дайралдаг лэ» — Г. Молчановай информаци. «Алба хэдэг нохойнуудай выставкэ» — Г. Глотовой мэдээсэл. Спортын hонин. Кино болон театрнуудта. Телевидениин программа. Сонос холнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Хоорой хүгжэмэй концерт. 10.55—«Вечный зов»—телевизионно олон серитэй уран hайханай фильм (2-дохи хуби). «Противостояние»— 4-дэхи сери. 12.05—«Не останавливая мгновения»— эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 12.15 — Москвагай Октябриин революциин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин баянистнуудай оркестрэй концерт. 12.40—Шэнэ hонин (12.45 час хүрэтэр). 15.15 —Шэнэ hонин. 15.35—Ороной телевизионно студинуудай баримтата фильмүүд. 16.20— «Знание—сила»—эрдэм дэлгэрүүлгын журнал. 17.05—Фортепианын хүгжэмэй концерт. 17.25—«Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ. 17.55—«Вспоминая Харламова»—киноочерк. 18.15—«Саян»—хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга. 19.05— «Байгал»—мэдээсэлэй программа (буряадаар). 19.35—«Зүүн Сибирь»—киножурнал.

Москва. 19.45—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Коллектив юу хэжэ шадахаб» гэhэн дамжуулгаhaa. «Пролетаркын» шэнэдхэн хубилалга (1-дэхи дамжуулга). 20.30 — Концерт. 20.55 — «Вечный зов» телевизионно олон серитэй уран hайханай фильм (2-дохи хуби). «Боль и гнев»—5-дахи сери. 22.00 — «Время». 22.35—«Бодожо үзэхын тула табан минута үгтэнэ». «София Ротаругай бүлэдэ айлшаар». 22.35—«Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 23.45— «Понедельник — амаралтын үдэр»—телевизионно баримтата фильм.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 12.55—Дамжуулгын программа. 13.00—«Француз хэлэн» (хоёрдохи жэлээ hуралсажа байгшадта). 13.35— Байгаалиин шэнжэлэлгэ. 2-дохи класс. «Хабартаа колхоздо». 13.55—«Шатарай hургуули». Разрядтайшуулай класс. 14.25 —«Үльгэр онтохон». 15.55 — Ботаника. 5-дахи класс. «Ургамалнууд тухай» 15.15—«Хуули мэдэхэ гүш?» 16.00 — Н. Асеев, уянгата шүлэг. 16.40 — «Птицы на гнездах»—эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 16.55— Шэнэ hонин.

Улаан-Үдэ. 17.00—«Уран зохёолой уншалганууд». 17.25— «Ажахы эрхилэлгые нарижуулан hайжаруулха». Гүйсэдхэлгые ЭВМ шалгана.

Москва. 17.55—Музейнүүдэй уласхоорондын үдэртэ. 18.30 —18.45—Забhарлалга. 18.45— «Залуушуулай адресууд».

Улаан-Үдэ. 19.45—Соносхолнууд. 19.55—«Хүсэл эр... лэймни хото»—ахалагша... сай hурагшадта зорюу... hан дамжуулга. Улаан-Ү... тын ахамад архитектор... Зильбермантай уулзалга... оной майн 14-нэй дам... дабтагдаха). 20.40—«Со... ще каменного пояса»... очерк.

Москва. 21.00—«А... нойрсогты, багашуул!» ... Эб найрамдалые хан... совет комитедэй түрү... Ю. А. Жуковай хөөрэл... —Эб найрамдалай түлөө... сипедээр урилдалгын ... сөөн. ГДР-hээ дамжуу... 22.00—«Время». 22.35—... защищает Родину»—ура... ханай фильм. 00.05—Р... эй габьяата артист М. Р... наадаха (балалайка).

Редактор **Р. Б. ГАРМАЕВ**

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2.54—54, зам. редактора—2 68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56 23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64 36, 2 63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2—60—91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35-95, отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли.
Н-02405. Заказ № 115. Индекс 04649.